

بکارهینانا بنه مایین هاریکاریین تیورا گرایسی

د شرۆڤه کرنا دارپشتین قوتابیاندا

وارهیل عبدالباقی کامیل

پشکا سیسته مین زانیاریین کومیوتیری، کولیا ته کنیکی زاخو، زانکویا پولیته کنیکی یا دهوکی، هه ریا کوردستان، عیراق

پوخته

قوتابی دارپشتنان د قوناعین جودایین خواندیندا ل دور باهتین جوراوجور دئیسین، ههلبهت پندقییه دارپشتن ل دویف هندهک پیهه و بنه مایین ئەکادی و زانستی ههینه دارپشتن، ئەفجا چ ئەو بنه مایه د روکهشی بن و گریدی رۆخساری دارپشتنان بیت، یانێ گریدی نافه رۆکا ئەوان بیت. د ئەفی بیاقیدا قوتابی ههتا چ راده د شاره زانه و دارپشتنان ل دویف چ بنه مایه دئیسین؟ ئەف ئەکولینه ب نافونیشانی (بکارهینانا بنه مایین هاریکاریین تیورا گرایسی- د شرۆڤه کرنا دارپشتین قوتابیاندا)، ژ گوشه نیگایا تیورا گرایسی- و ل گۆرهی مودبلا (لوفیژوی)، دویفجوتی ب دارپشتین قوتابیان ل دویف رینازا وهسفی و ناماری کرینه. نارمانج ژ ئەنجامدانا ئەفی ئەکولینی زانبا بهرسقا ئەفان پرسیارانه؛ ئەری ل دەمی ئیسینا دارپشتنی، قوتابی چاوا سه ره ده ری ل گهل پیکهاتهیا دارپشتنی دکه؟ قوتابی ل دویف بنه مایه کنی ئەکادی و زانستی په یف و رسته و دارپشتین خۆ د ئیسین؟ یان ب شیوه په کنی هه ره مه کی و ههچ بنه مایه کنی ل بهرچاف وهر ناگرن؟ ئەری بنه مایین هاریکاریین تیورا گرایسی، دشین بنه رینخۆشکه رهک و مفا ژئ ههینه وهرگرتن بۆ ئیسینا دارپشتهکا سه ره کفتی؟ د ئەفی ئەکولیندا (28) دارپشتین قوتابیین قوناغا دویف یین زانکوی هاتینه وهرگرتن. پاشان په یف و رسته و پیکهاتهیا په ره گراف و دارپشتنا ئەوان ب شیوه ناماری ئیک هاتینه فافارتن و هه ژمارتن و بهراوردن ل گهل بنه مایین تیورا گرایسی- و مودبلا لوفیژوی. ئەنجامین ئەکولینی وهسا دیاردکه؛ قوتابیین د ئیسینا دارپشتین خۆدا ب ریزهیا (65%) لادان ژ گشت بنه مایین دارپشتهکا سه ره کفتی و ئەکادی کرینه.

وشه سه ره کیه کان: دارپشتن، په ره گراف، تیورا گرایسی، بنه مایین هاریکاریین، لوفیژوی.

۱.۱ ناریسهیا ئەکولینی:

ل دەمی ئیسینا دارپشتنان، نه وه کهه قیه کا زور و شیوازه کنی هه ره مه کی د پیکهاته، قه باره و شیوازی دارپشتنا په یف و رسته و په ره گرافین قوتابیاندا دهینه دیتن. هه ره وسه زیده پیژی یان کورت بریه کا نه گونجای تیدا بهرجه سته دیت. گهلک جارن ئەف دیاردهیه دینه ئەگه ری نه که هه شتتا واتا و مه به ستن و په یادونا مژداریین. ده ره ئەنجام خوینه ر ناگه هیته مه ره ما دروست و ناراسته کری و ئەو په یاما د ناف دارپشتیندا مژدار و نه رون دمینیت.

۲.۱ نارمانج و کرنکیا ئەکولینی:

دویفجوت و زانبا ریکن دروست یین چوانییا ئیسینا دارپشتهکا سه ره کفتی و ب مفا وهرگرتن ژ بنه ما و پیهه رین تیورا گرایسی بۆ ناخفتنه کا گونجای و بکارهینان و بهرچاف وهرگرتنا بنه مایین ئەوی تیوری ل دەمی ئیسینا دارپشتنی. چوانییا سه ره ده ریکرنا قوتابیان ل گهل گشت بنه ما و پیکهاتین دارپشتنان ب چ ره نگه؟ د چ ئالیدا پترین لادان و پیکیریکن هاتینه ئەنجامدان؟ ئەگه رین ئەفان لادانان بۆ چ ئەدگه رن؟ دی

۱. پێشهکی

دارپشتن کورتین تیکسته کو قوتابی تیدا ده باره ی باهته کی بیروبوچون و هزرین خۆ پێشکیشبکت. ژه رکو دارپشتن باهته که د بنکه هین ئەکادیمیدا دهینه خواندن و په ره وکرن، له ورا دارپشتنی ژئ هندهک بنه ما، سجا و پیهه رین خۆ یین ئەکادی هه نه، کو پندقییه ل دەمی ئیسینا ئەوی بنه مایین دارپشتهکا دروست و ئەکادی ل بهرچاف ههینه وهرگرتن، داکو ئەو مژارا دارپشتن ل دور هاتیه ئیسین ب شیوه په کنی رون و پوخت و مفادار بگه هیته وهرگری.

زانای بریتانی (پول گرایسی - Paul Grice) ی بۆ دانوستاندنه کا نمونه یی و گه هاندنا په یامه کا نه کیم و نه زیده هه ره وسه یا رون و سه ره کفتی ژ فریکه ری بۆ وهرگری. باس ل چه ند بنه مایه کان کریه. (کیم برین لوفیژوی - Kim Brian Lovejoy)، د ئەکولینه کا خۆدا نامازی بهندی ددهت کو بۆ ئیسینا دارپشتهکا سه ره کفتی، ئەم د شین مفا ی ژ تیورا گرایسی وهرگرتن. بۆ ئەفی مه ره مین (لوفیژوی)، د نافه را تیورا گرایسی و چوانییا ئیسینا دارپشتنی، مودبلاک دروستکر.

ئیمه یی تویره: warheel.kamil@dpu.edu.krd

مافی چاپ و بلاوکرده نو © ۲۰۲۶ وارهیل عبدالباقی کامیل، گه بشتن بهم تویره مه وهیه کراوه په له ژیر ره زامه ندی -

CC BY-NC-ND 4.0

۱. گۆفاری زانکوی کویه بۆ زانسته مروڤايهتی و کومه لایه تیه کان، بهرکی ۹، ژماره ۲ (۲۰۲۶) ریککهوتی: وهرگرتن ۳ ئازار ۲۰۲۵؛ په سندرکن: ۷ ته مووز ۲۰۲۵ تویره مه وهی ریکهراو: له ۱ ته مووز ۲۰۲۳ بلاوکرده نو.

ئارمانجه کي ژ ئەوي دانوستاندا ئەو چووينه دنافا)) (A) عەل، 2014، 182. (ب) جيه جينکرا بنه مابن هاريكاريين ((ئاخفتن شيوه به کي ريكوپينک وەرديگريت و ئاخفتن گونجاي ديبت، واته ئەکيم و زنده ديبت، ههروەسا تەمومزي نامينيت و بئ بەلگه ئاخفتن ناهيتە گوتن)) (رەشاد، 2019، 194).

ههروەسا فه کولەر محەمد معروف فتاح د پەرتوکا خويا زمانه وانيدا دبئزيت: ((به باوهری گرايس ئاخوتن چالاکيه که، که به هاريكاري ديتە ئەنجامدان، ئەم بپروکه به له تيؤره کهی گرايسدا شيوه ي بنه مابەکه وەرديگريت)) (فتاح، 2011، 213). کۆ ئەو بنه مابە ب بنه مابن هاريكاريين Cooperative Principle هاتيه ناکرن و کۆ چهختي ل هندی دکەت، کۆ پيندقيه ((گوتنه که هينده بيټ و لهو کات و شوينه دا بيټ و بهو جزره بيټ، که ئاخوتنه که دهيويت)) (هه مان ژنيدر و لاپەر).

بنه مابن هاريكاريين سنور و رينک و شتوزان بۆ ئاخفتن د دانيت و ((بريکا ئەفي بنه مای ئاخفتن شيوه به کي ريكوپينک وەرديگريت ههروەسا ئاخفتن گونجاي ديبت. واته ئەکيم و زنده ديبت و ههروەسا تەمومزي نامينيت و بئ بەلگه ئاخفتن ناهيتە گوتن)) (عەبدوللا و عەل، 2011، 231). ژبه کۆ بنه مابن هاريكاريين هنده ک پيهر و بنه مابن بۆ ئاخفتن د دانيت، له ورا ئەف بنه مابە ((به کيکه لهو بنه مابانهی که سوديکی زوری بۆ نيرەر و وەرگر له کاتي گفنگو یان له نوسبندا ههيه)) (حوسين، 2016، 37). ب ئەفي چهندی ديارديت کۆ ديشاندايه ئاخفتنکەر یان شيسەر د دەمی دهرپريندا بنه مابن هاريكاريين وه کۆ ريكه ک بکاريينت بۆ دهرخستنا ئاخفتن و دهرپرينت گونجاي و نمونه يي. ((بنه مای هاريكاري نهخشه کيشائتيکه بۆ ئەوي ئاخوتن شيوه ي نمونه يي وەرديگريت)) (دزهي، 2014، 101) کهواته؛ هنده ک بنه ما و پره نسپ و شه نکسته هه نه کۆ ل دەمی ئاخفتن یان شيسين ژ لاي قريکه ري فه دهينه فریکرن، ب مەرهما هندی کۆ دهرپرينت ئەوي د ريكوپينک و خودان پره به ک گونجاي بيت (Ibrahim & Muhammad, 2022, p. 102). ههروەسا دا کۆ بشيت شيوه به کي نمونه يي وەرديگريت، ديشاندايه ئەف چهنده بريکا بنه مابن هاريكاريين بدهستته بهين.

١.٢ ئەرکين بنه مابن هاريكاريين

بنه مابن هاريكاريين د کريارا دانوستاندا و شيسيندا ب ئەرک و پۆله کي گرينگ راديبت. ئەوژی ((فه کولین ل پينکها دانوستاندا دکەت، ئەف بنه مابە هه ولدهت ل دەمی کريارا په يوهنديکرن چيديت، هاريكاري د ناقهرا خه لکيدا پهيدا ديبت، پينخه مهت هندی دا کۆ حه ددهک بۆ هندی بهينه دانان کۆ خه لک ب هه له دئيک و دو بگه ن، به لکو دا ئاخفتنا ئەوان شيوه به کي نمونه يي وەرديگريت)) (A) عەل، 2014، 183. واته؛ ئەرک بنه مابن هاريكاريين ئەوه ئەوان شتوز و ریکان نيشا فریکه ري ددهت. کا چاوا وه کي پيندفي په يام دي بي کورتيري، مژداری و دريژی... هينته فریکرن. گرايس بنه مابن هاريكاريين (Cooperative Principle) بۆ چوار بنه مابن دي (Maxim) هويرتر دکەت. کۆ پيندقيه د پروسيسا په يوهنديکرنيدا ل بهرچاف بهينه وەرديگرن.

٢.٢ جۆرين بنه مابن:

نەمان چەندی Quantity

چاوا شين مفاي ژ سه رپورا ئەوان يا ب هيز و لاواز وەرديگرن؟

٣.١ مینۆدا فه کولین:

ئەفي فه کولین، بۆ هه لسه نکاندن و شرؤفه کرنا داتايين دارشتان و گه هشتنا ئەنجامان، مفا ژ دو موديل و تيوران وەرديگريه.

A. تيؤرا (گرايس) يا بنه مابن هاريكاريين ئەوا باس ل پيهر و بنه مابن دانوستانده ک سه رکه فتی و ئاخفتنه کا نمونه يي و گونجاي دکەت.

B. موديل (لافيژوی) بۆ چهوانا سه رده ريكرا بنه مابن هاريكاريين بين تيورا (گرايس) ل گه ل پينکها دارشتن و په ره گرافان.

٤.١ سنوري فه کولین:

ئەف فه کولینه هه ردو پينکها ته بين دارشتن و په ره گرافي ل گه ل بنه مابن هاريكاريين بين گرايس بخؤفه دگريت، کۆ (28) دارشتن ژ ئەزونا دو مابهييا سالا 2024. بين قوتايين قوناغا دوئي، پشکا زمان و ئەده ي کوردی- خواندا سپنديان ل زانکوی زاخؤ هاتينه وەرديگرن.

٥.١ پرسيارين فه کولین:

فه کولین هه ولا فه ديتنا به رسفا ئەفان پرسياران ددهت:

- ل دەمی شيسينا دارشتان، قوتاي تاچ راده شاره زاي بنه ما و پينکها دارشتن ئە کاديمينه؟

- بنه مابن هاريكاريين بين تيؤرا گرايس، دشين بنه ريخوشکه ره ک و مفا ژي بهينه وەرديگرن، بۆ شيسينا دارشتنه کا سه رکه فتی؟

٦.١ رينازا فه کولین:

بۆ شرؤفه کرنا بنه مابن هاريكاريين، پينکها دارشتن و په ره گرافان. ههروەسا شرؤفه کرنا دارشتن قوتايان و داتايين ئەوان. مفا ژ رينازا (په سنی- شرؤفه کاري) وەرديگريه. ژلايه کي ديقه، بۆ شرؤفه کرنا داتايان مفا ژ رينازا ناماري هاتينه وەرديگرن. ئانکو بۆ ئەفي فه کولین هه ردو رينازين (په سنی- شرؤفه کاري و رينازا ناماري) هاتينه بکاريان. فه کولین ل دويف بنه مابن هاريكاريين گرايس و موديل لؤفيژوی هه لسه نکاندن و دويشچون بۆ دارشتن قوتايان ئەنجامدايه.

٢. بنه مابن هاريكاريين (Cooperative Principle)

ژ پينخه مهت ب ريشه چونا دانوستانده کا گونجاي، سه رکه فتی و نمونه يي، د ناقهرا ئاخفتنکەر و گوهداريدا، فه يله سوئي ئەمريکي (پول گرايس) ل سالا 1975 دايه ديارکرن کۆ ((ئاخوتن چالاکيه کي هوشه کيه به هاريكاري ديتە ئەنجام، بۆيه (گرايس) ئەو بنه ما و ياسايانه ي دهنششان کرد، که ميشکی مرؤف ئاراسته يان ده کات بۆ ئەوي کاريگەر و سه رکه وتوبت)) (کهريم و ئەمين، 2010، 166). واته؛ بنه مابە کي هاريكاريين هه يه ئەفي دانوستاندا بريشه دهت، کۆ ب ریکا وي پشکدارين ئاخفتن دئيک و دو دگه ن. له ورا ((ناقهرؤکا ئەفي بنه مای لسه ر لايهين دانوستاندا، هه فکاري د ناقهرا خودا بکن، داکو ئەوا پيندفي بدهستته بهيت، ب ئەوي واتاي، کۆ پيندقيه ئاخفتنکەر و گوهدار هه فکاريين ل گه ل ئيک بکن ل سه ر جيه جينکرا

ھېچ نەپونى و ئارىشە د گەھاندنا پەيامنى و فەشارتتا واتايندا روينادەن و ھەرگەر ب ساناهى و بىن بەرەست د مەبەستتا فرېكەرى دگەھىت و ب ئەقى چەندى پروسىسا پەيوەندىن دروست پرىئە دجىت.

(ھەروەسا بەزاندىن و لادانا بنەماين ھارىكارپىن پەيوەندى ب ئاستى پراگماتىكىفە ھەپە، چونكى ئەو وانا ژ ئەنجامى ئەوى بەزاندىن ب دەستقە دەھىت B) (عەلى، 2011، 132).

ئەگەر ب نمونەفە باس ل پىنگىرىكىرن و لادانى ب بنەماين ھارىكارپىن بگەين، دى ب ئەقى رەنگى ل خوارى بىت:

پىنگىرىكىرن و لادان ژ ب بنەماين چەندى

پىندىقىيە ئاخىقن لگورەى ئەوى پىندىقىياتىيى و برەين بىت، يا كو ھاتىبە داخوازگرن. بىيى كىم و زىدەپى، ئەف بنەماين ل سەر (كورتكرن و درىزكرنا) بەرسقى دراوەستىت ئانكو ھەردەما فرېكەرى زانبارى ژ ئەوان پىندىقى كىمتر فرېكر ل ئەوى دەمى دى لادان د بنەماياندا ھىتتەئەنجامدان. ھەروەسا ھەرگافا زىدەتر ژ ئەوا پىندىقى بىتتەبەرسقدان، دىسان لادان دى ژ بنەمايان ھىتتەكرن. فەكۆلەر محمەد معروف فاتح ب ئەقى رەنگى ددەتە دياركرن ((با كۆتتەكە ئەوئەندە بىت لەبردا، كە پىئويستە نە زياتر و نەكەمتر، بۇ نمونە: (دېت لەگەلەن؟) با وەلام ئەوئەندەبىت، كە پىئويستە... بەلئى يان نەخىر)). ھەروەسا فەكۆلەرئى ناھىقنى نمونەكا دىزى دەھىنيت و دىزىت A-)) :دەرگاگەت چۆن كردەو B- بەكلىل ((فاتح، 2011، 213-214)). ھەروەسا ئەگەر بەرى خۆ بدەپنە ئەقى نمونى زى:

A. تو قوتابى؟

B. بەلئى.

لغىزى B) وەكى پىندىقى و نەكىم و نەزىدە بەرسقا A) دايە، ئەگەر B) كۆتتا (بەلئى ئەز قوتابچە) ھەردىسان بەرسقا دا يا كۆنجاى و دروست بىت، بنەماين چەندى نەدھاتە لادان. لئى ئەگەر B) بەرسقا خو درىزتر كرا و كوتبا (بەلئى ئەز قوتابچە ل قوناغا چوارى ل پىشكا زمانى كوردى ل زانكۆيا زاخو). لغىزى دا بنەماين چەندى ھىتتەبەزاندىن و دا پىزانين پتر ھىنەدان ژ ئەوا پىندىقى و كۆنجاى.

پىنگىرىكىرن و لادان ژ بنەماين چاواپى Quantity

ھەروەكى بىشتر ئامازە پىھاتىبە دان، ئەف بنەماين گرىداى راستى و دروستىيا ئەوان زانبارىيانە ئەوين فرېكەر ب پشتراستى و ب بەلگە بۇ ھەرگى فرېدكەت (حوسىن، 2016، 45). د ئەقى بنەمايدا، مەبەست ژ بەلگەدارىن راستى و دروستىيا پەيامىيە و دوير ژ نەوئەپىيى و درەوى و زىدەروپىيى.

A. ئەو بارىكەرە بۇ غاردان و بەزى بى چاواپە؟

B. ئەو دىشېت (400م) د خولەكەكىدا بېرىت.

ئەگەر تەماشەقى ئەفان نمونەيان بگەين، كو A) پرسىيارەك بۇ B) ئاراستەكرىە، كو دقېت راستى و دروستىيا شىيانىن غاردانى بىن ئەوى بارىكەرى بزانىت، B) وەكى پىندىقى و دروست بەرسقداپە و ھەروەكى بىشتر زانبارى ل سەر شىيانىن بارىكەرى ھەنە. لەورا ب بەلگە و ھوير بەرسقا A) ھاتىبەدان. ب ئەقى چەندى پىنگىرى ب بنەماين چەندى ھاتىبەكرن و ھىچ لادانەك روينەداپە، ژمارە (400م) وەكو بەلگە بكارھىناپە. لئى ئەگەر بەرسقا B) ب ئەقى رەنگى با (ئەو وەكى برىسىيى دكەتە غار) يان (وەكى ھەسپىيە) ل ئەقىزى وەكى پىندىقى و ب ھويرىيى و راست و دروست

((بىرى زانبارى كۆتتەكان دەگرىتەو، كە دەپى بە بىيى پىئويست و داوا بىت و زىاد لە پىئويست نەپنى)) (دزەپى، 2014، 101).

مەبەست ژ ئەقى چەندى ئەو: كو

أ- ((فرېكەر د ئاراستەكرنا پەيامىندا وەكى پىندىقى زانباريان بدەت،

ب- زىدەتر زانباريان نەدەت)) (عەبدوللا، 2021).

واتە؛ شەنگستى ئەقى بنەماين ل سەر پرىيا پىندىقى يا ئاخىقننى ھاتىبە دانان و ئەف بنەماين چەندى جەختى ل ھندى دكەت كو پىندىقىيە (نەكىم نە زىدە) ئاخىقن يان نقىسین نەھىتتەكۆتن، بەلكو لگورەى پىندىقىياتىيى بىت.

بنەماين چاواپى Quality

ئەف بنەماين ل سەر راستى و نەراستىيا كۆتنى رادوھستىت كو ((دەپىت كۆتتەكان راست بىت و ناين كومانەت لە راستى دەرىپنەكانت ھەپنى و قسەكانت بى بەلگەين)) (دزەپى، 2014، 101). واتە د ئەقى بنەمايدا جەخت ل سەر راستى و بەلگەدارىيا كۆتتىيە ((ئەوى تىشقى نەپىزە بىن تە كومان ل سەر راستىيا ئەوى ھەپىت. ھەروەسا ئەوى تىشقى نەپىزە بىن تە چ بەلگەپىن ديار بىن نەپنى)) A) عەلى، 2014، 184.

بنەماين پەيوەندىن Relation

ئەف بنەماينە تىشكى د ئىخىتە سەر پەيوەندىدارىيا كۆتنى ب باپەتتە ((كە دەپىت كۆتتەكان لەبارىن و بۇ ئەو شونە بىشېن، كە تىندا دىن)) (كەرىم و ئەمىن، 2010، 167). نەگرىدانا پروسىسا ئاخىقننى ب باپەتتە دىتتە ئەگەرئى نەمانا پەيوەندىن ھەروەكى ديار ((ئەف بنەماينە وى دەمى بچە دەھىت، دەمى پشكدارى د كۆتتىدا يا پەيوەندىدار و كۆنجاى بىت، ل گەل ئەوى پىندىقىياتىيى)) B) عەلى، 2011، 130. (كەواتە؛ دەمى پروسىسا پەيوەندىن دەھىتتەئەنجامدان پىندىقىيە ئاخىقننى يا گرىداى باپەتى بىت و يا كۆنجاى بىت.

ھەروەسا ژبەر كرنىگىيا ئەقى بنەماين ھندەك ((زمانەوانى وەك (وېلسون) و (سىپىرەر)، بنەماين پەيوەندى لە ھەموو بنەماكانى تر كرنگترە، بۇيە پىشنىيازى ئەو دەكەن، كە بنەماين ھارىكارى بگوردرېت بۇ بنەماين پەيوەندى)) (كەرىم و ئەمىن، 2010، 167).

بنەماين شىواى Manner

گرايسى، ئەف بنەماينە د چارخالنن كورتدا دەستىنشانكرىنە، ب ئەقى رەنگى:

أ- دوپرون ژ مژدارىيا دەرىپىيى. (Ibrahim & Muhammad, 2022, p. 102)

ب- خۆت لە فرەواتانى و ھاوپىزى لادە .

ج- كورتر بە (خۆت لە درىزدارىيى ناپىئويست لادە).

د- دەپىت كۆتتەكە رىكوپىنك و رىكخراو بىت (حوسىن، 2016، 46).

2.3 پىنگىرىكىرن و لادان ژ بنەماين ھارىكارپىن

پىنگىرىكىرن ب بنەماين ھارىكارپىن پروسىسا پەيوەندىكرنى و پەياما فرېكەرى ب روفى، بىيى مژدارى، كىموكاسى و زىدە كۆتن.... دگەھىت. ھەروەسا ((دەما بنەماين ھارىكارپىن ب ھەر چوار جۆرىن خۆفە بچە دەپن پەيوەندى ب ئاستى سىپانكىكى فە ھەپە و واتا ژ چارچوفى واتا فەرھەنگى و ئاساىيا پەپشان دەرناكەفیت)) B) عەلى، 2011، 129).

ئەفە وى چەندى دگەھىنيت ھەردەما بنەماين ھارىكارپىن ب دروستى بچە بىن و نەھىتتە لادان، ئاخىقن ب دروستى دگەھىت. ھەروەسا ھىچ مژدارى و لىلىك يان

په ښځين زيده بکار بڼت بۆ سالوځدانا ټوي کاري يان ټوي رويداني)) (رهشاد، 2019، 213). بۆ نمونه:

A. ټوي مرقايه کي دینداره؟

B. نه خیر، ټوي نه مرقايه کي دینداره.

لغیري وهکي پیدفي و بی دريژري پيگيري ب بنه مایي شتواري هاتيه کرن، لي ټه گهر ب ټفي رهنگي ل خوراي با:

A. ټوي مرقايه کي دینداره؟

B. باوهریکه، خۆ نزائيت بهري قيبلي ل کيفه يه. و نه روژيه و نه شپږ، ههر باوهری ب ټفان باهتا هميان نينه.

د ټفي نمونيدا لادان ژ بنه مایي شتواري هاتيه کرن و دريژري هاتيه ټه نجامدان، کو پیدفي نه دکر (B) ب ټفي تږوته سه لپي به رسقا (A) دابا، به لکو بنتي دشيا ب په ښا (به لي) يان (نه خیر) به رسقي بدهت (حوسين، 2016، 49).

3. نه تاشکهرایي (ليلي - ناروني): ټف بنه مایه گريدي دهر پريني يه ((کاتنيک ديتنه کايه وه که نارونيه که له دهر پرينه که يټ، جا به ههر مه به ستنيک يټ)) (حوسين، 2016، 55). کو ل سر فریکه ري په يامي پیدفيه خو دوير بيخيت ژ نه تاشکهرایي و نه روني ټه وان په يف و رسته و دهر پريان يټن کو نه روني دروستدکن و وه گر نه شيت بدروستي د مه به ستا فریکه ري بگه هيت .

د ټفي نمونيدا نه تاشکهرایي و ليليه که هه يه، وه گر ب دروستي نه شيت بزائيت، کا مه به ست پين؛ دار ژ همه کي گه هشتن همه کي دي يان دار شينبونه و مه زبونه.

4. پیدفيه گوتن يا ريکخستي و ريکونيك يټ: هه رسقا نايټ چ پيشي و پاشي د تاخستن و رويدانين ټويده هين و پیدفيه ((رووداوه کائيش به ريز يټن)) ريز به ند بن. (فتهاح، 2011، 214).

من پرچا خۆ ل دهف سه تراشي ژ ټه کر و پاشي من سه ري خۆ و شيبست.

ريزکنا ټفان ديارده يان کاره کي نالاسيه و پيگيري که ب بنه مایي شتواري. به لي ټه گهر ب ټفي رهنگي خوراي گوتبا:

من سه ري خۆ شيبست و پاشي چومه سه تراشخاني من پرچا خۆ ژ ټه کر.

د ټفي نمونه يا سه ريديا پيش و پاشي د رويداناندا هاتيه کرن و بنه مایي شتواري هاتيه به زانندن.

زورجاران لادان ژ ټفان بنه مایان، داهينانين ټه ده بي و دهر پرينين هونه ري و شه عري دروست دکن، به لي ل ټه فيري مه به ست ژ لادانان، لادانه ژ ټه وان بنه مایين بۆ دانوستاندن کا سه رکه فتی ژ لاین گرايسقه هاتينه ده ستينشان کرن و ل دويف مودپلا لوفږوي بۆ شيسينا دارشته کا ټه کادي هاتينه باسکرن.

۳. دارشتن Essay

تيگه ي دارشتني لدهف عرب و روژتافايا، تا راده په کي جياوازه، بتايه تي ژ لاین پيکه اتا دارشتني ټه. له ورا د ټفي ټه کولينيديا ده ما باس ل دارشتني ده يتنه کرن، نه ب ټوي تيگه هشتنا کلاسيکا به ره لافه. هه رسقا مه به ست ژني نه (انشاء) يا عره بي يان زي (Composition) يا ټينگلزيه، به لکو مه ردم ژني (Essay) يه، ټه و ل پتر يا ټه کادي يټن جيباني ههر ب ټفي نافي به رنياس.

۳. ۱ پيئاسه و تيگه ي دارشتني: Essay

به رسق نه دگه هه شته (B)، به لکو زيده روژي و نه راستي د ټفي به رسقيدا هه يه و ب هويري زانباري نه هاتيه دان. ب ټفي چهندي ژ بنه مایي چاوايي ده يتنه لادان.

بنه مایي په يوه ندي Relation

مه به ستا بنه مایي په يوه ندي ټه وه کو ټه و گوتنا د چارچو فني باه ته کيدا ده يتنه گوتن، پیدفيه يا گريدي ټوي باه تي بيت ټوي ده يتنه گوتن. واته؛ نايټ ژ ټوي چارچو فني باه تي دهر که فیت. بۆ نمونه.

A. تو ټف سالا ده رچوي؟

B. سوپاس بۆ خودي، ټه ز دهر چوم.

ل ټه فيري به رسقا (B) يا ب باه تيه په يوه ندياره و فریکه ري به رسقا کا گونجاي دايه وه رگري و ژ باه تي دور نه که فتيه، لي ټه گهر پرؤسا په يوه ندي ب ټفي رهنگي با.

A. سه روشتي کوردستاني گه له کي جوانه.

B. د راستيدا ميژويا کوردستاني بۆ ديروکه کا که فنار فه دگه ريت، تا نوکه بدهان شو ره ش کرينه ژ پيخه مه ت ب ده ستفه هينانا ما فین خۆ.

ب ټفي رهنگي (B) ژ به رسقدا ب باه تيه لادايه. يټ ټيکي کو (A) ژ روانگه ها سه روشتي و جواني بي به ريخودايه کوردستاني. يټ دوين کو (B) ژ روانگه ها ميژو و ديروک و شور شاهه به رسقا ټوي دايه. کو هوسا فریکه ري بنه مایي په يوه ندي به زاندييه و ژني لادايه.

پيگيري کن و لادان ژ شتواري Manner

ټفي بنه مایي خالين هوپر تر هه نه، کو پیدفيه فریکه ري وه رگر پيگيري پي بکه ت. هه تا کو مه به ستا وي بدورستي بگه هيت و بنه مایي هاريکاري په يدا ديت. د ټفي بنه مایي (دريژري و مژداری و ريزکنا رويدانان گرن گرتين ټه و ديارده نه کو لادان ژني ده يتنه کرن) (که ريم و ټه مين، 2010، 205).

1. پیدفيه په يام يا دوير بيت ژ مژداریا دهر پريني: (هه فپيژ و هه فواتا) تيدا نه بن.

A. ته باوهری ب پاشه روژا ټرافي هه يه، کو خوش و نارام بيت؟

B. نه خیر، من هيچ باوهری ب ټفي چهندي نينه.

د ټفان نمونه يان دا دي بينن (B) به رسقا کرون و يټ مژداری بۆ (A) فریکه ري.

لي ټه گهر (B) ب ټفي رهنگي ل خوراي به رسقا (A) دابا، ل ټوي ده ي دا مژداری و نه روني په يدا بيت، ده رټه نجام دا لادان ژ بنه مایي شتواري هيتنه کرن.

A. ژني ته چهنده؟

B. د سه ر سيم سالي پيدا يه.

کو د ټفان هه ردو نمونه يټن ل سه ري هيچ به رسقن رون نين، که واته ټف ديارده ديتنه لادان ژ بنه مایي شتواري.

ب هه مان شتوه بۆ گه اندنا په يما تاخستن که ري نايټ په ښځين هه فپيژ و هه فواتا زي به يتنه بکاره ينان. بۆ نمونه.

2. دريژري (دريژداری- کور تي): کو ټيک ژ خالين ديټن بنه مایي شتواريه و پیدفيه فریکه ري په يام خودا پيگيري پي بکه ت و دريژري د گوتنيديا نه که ت، کو ((ټه مه کاتنيک ديتنه کايه وه که که ره ستی فه رهنگي زور سه باره ت به خسته پروي زانباريه کان به کار ديت)) (حوسين، 2016، 54). کو پیدفي ټه وان هه ي ورده کاریان ناکه ت، به لکو فریکه ري شيت ب که ره ستين فه رهنگي زور کيمتر هه مان مه به ستی بگه هيتت برهنگه کي دي يټن ((دريژري ټه وه کو مروف وه سفا رويدانه کي بکه ت و

پیناسین جوراوجور دهرباری دارشتنی هاتنه کر، بۇ نمونه. (دیکومینته که دهرباری بابه ته کنی تابهت، کو ژ کومه کا بوجوتین تیکمل پیکدهیت. کو بابه تی وی ب شیوه یه کنی لؤژیکی هاتیه ریکخستن و ب دهرپرینت گونجای). (Eunson, 2012, p. 225)

ههروهسا فه کوله ر ئەحمەد خولی دپژیت: ((دارشتن، توانای گوزارشتکردنه له بیر و هزر و سۆزی ئاخوهر)) (موعین و عەلی، 2020، 65). دیسان هندهک شیسەر لکهل ئەوی بوجوتینه زی کو مەبەست ژ دارشتنی دارشتنا (سەرزاری و شیسکیه) لی ئەوا د ئەفی فه کولینیدا مەبەست، دارشتنا شیسکیه. کهواته؛ ((دارشتن دهرپرینی مرؤفه له ناخ و بیرى خوئی، جا به چ زمان گوکر، یان به پینوس بیت)) (همان ژیدەر و لاپەر). ئەفی رهنگی زی دارشتن هاتیه پیناسه کرن کو ((بارچه یه کا کورته ژ شیسینی کو بابه ته کنی گهنه شه دکهت، یان سالوغ دکهت، یان زی چاره سەردکتهت. ئەفجا چ ئەو بابهت راسته خو ههیته گهنه شه کرن یان زی نه راسته خو، ههروهسا چ بابهت بی رژد بیت یان زی نه. دیسان بوجوتین تاکه که سی بن یان زی هندهک زانیاری بن)) (Masri, 2014, p. 1)

4. پهره گراف

یه که یا پیکهاته یا دارشتنی یه، کو ئەو بخو ((پشکه کا بنه رتیه د دارشتنیدا...، یه که یه کا هزر یه؛ کومه کا رسته یانه کو هه لگرئ هزره کا دیارکینه؛ پیکفه باسی بابه ته کنی دکهن و شیسەر تیدا هزره کنی یان به شه هزره کنی به رفره دکهت)) (MARTIN, 1981, p. 1). پهره گراف چارچوفه یه که، کو هزره شیسهری ریکدنئخیت و پیکفه گرندهت. ل دهستپیکئ هزر ب شیوه یه کنی گشتی دهیتنه باسکرن و پاشی دهیتنه به رفره هکرن (امینی، 1389، 57).

ههروهسا فه کوله ر ئەمەین عەبدولقادر دپژیت: ((پهره گراف کومه کا رسته یانه، لی ئەو رسته نه دبه رلانه. پهره گراف گرؤپه کنی رسته یانه ل دؤر بابه ته کنی سه تنه ر هاتینه ریکخستن. رؤلنی سه ره کنی بی پهره گرافی ئەوه جهختی ل سه ر ئیک هزر ب تنی بکهت)) (ئەمەین، 2020، ل 151).

واته هه ر پهره گرافه ک دهرپرینی ژ هزره کنی دکهت و هه می پهره گراف تیکرا خزمه تا هزره سه ره کنی یا بابه تی دکهن، له ورا پندقیه هه می پهره گراف زی د پیکفه گرئدای بن.

4. 1 پیکهاته یا پهره گرافی:

کا چاوا دارشتن ژ هندهک پیکهتین هویتر پیکدهیت. ب هه مان شیوه پهره گراف زی ژ هندهک پیکهتین هویتر پیکدهیت و دابه شی چه ند رسته یه کان دبیت. کو دپژیتی: (رسته یا سه ره، رسته یین پشته فان، رسته یا ئەنجام)، کو هه می تیکدا خزمه تا هزره سه ره کنی یا پهره گرافی و رسته یا سه ره دکهن. واته؛ پهره گراف ژ سئ پشکین سه ره کنی پیکدهیت؛ (رسته یا سه ره، رسته یین پشته فان، رسته یا ئەنجام). رسته یا ئیکئ هه لگرئ هزره سه ره کییا پهره گرافیه و ب رسته یا سه ره - topic sentence دهیتنه یاسین. پشتی رسته یا سه ره، رسته یین پشته فان دهین و ئەرکنی ئەوان پشته فانیکرن و شرؤفه کرنا بابه تی رسته یا سه ره یه. ل دوماهیئ رسته یا ئەنجام دهیت، کو پهره گرافی د رسته یه کیدا کورت بکهت و هزره سه ره کنی دوباره دارپژیت (سلطانی، سید علی اصغر: 1396: 11).

پیناسین جوراوجور دهرباری دارشتنی هاتنه کر، بۇ نمونه. (دیکومینته که دهرباری بابه ته کنی تابهت، کو ژ کومه کا بوجوتین تیکمل پیکدهیت. کو بابه تی وی ب شیوه یه کنی لؤژیکی هاتیه ریکخستن و ب دهرپرینت گونجای). (Eunson, 2012, p. 225)

دراستیدا دارشتن هه ر چیهت و ل سه ر چ بابهت و هزریت، ئەفه نه ئارماخ و دوپچونا ئەفی فه کولینیه. به لکو پیکهاتا دارشتنی ژ لاین رۆخساریشه و دابه شکرنا ئەوی بۇ یه که یین هویتر و بکاره بنان که رهستین زمانی وه کو پندقی، پیکفه گرئدانا ئەوان که رهستان، قه بارئ که رهستان... ئارماخا فه کولینئ دیار دکهت.

3. 2 پیکهاته یا دارشتنی:

دارشتن د پیکهاته یا خودا ژ چه ند یه که یین بچویکتر پیکدهیت. کو (هه ر دارشتنه ک دابه شی چه ند یه که به کان بنافی پهره گراف دبیت و هزرین سه ره کنی ژ هه ف جؤدادکن) (MARTIN, 1981, p. 1). پندقیه پیکهاته یا هه ر دارشتنه کا زانستی سئ پیکهتین دی یین بچویکتر د ناخ خودا به رجه سته بکهت. ئەوژی (ده رازینک- دانه نیاسین، ناهه رۆک- که لواشه، کوتای- ئەنجام) (Eunson, 2012, p. 233). ناهه رۆک یان زی که لواشه، ژ سئ پهره گرافین دی پیکدهیت، ژ به رکو بابه تی دارشتنی د ئەوان هه رسئ پهره گرافاندا دهیتنه شرؤفه کرن. شیسهری چ هه مین دی نین بابه تی تیدا شرؤفه بکهت. چونکی ل دوپف که لواشه یه پهره گرافا ئەنجام دهیت و پندقیه شیسهر

هیلکریا 1: پیکهاته یا دارشتنی (Eunson, 2012, p. 233)

خویته ری بگه یینته ئەنجامه کن.

کهواته؛ بۇ هه ر دارشتنه کا ئەکادی و په سەند ژ لاین پیکهات و رۆخساریشه، پندقیه بابهت د پهره گرافا ده رازینکیدا ههیته دانه نیاسین و پاشان د پهره گرافین ناهه رۆکیدا

پهره گرافه کچی د نافیهره (5-10) رستاندا به.

د پیناسه یهکا هویرتردا و ب نیرینهکا زماشانی دهیتته گوتن: "شیسینا ئینگلیزی دابهشی پهره گرافان دیت داکو هزره کچی ژ هزرین دی جودا بکته. پهره گراف، یهکه یهکا بنه رتیا دارشتیه (Arnaudet, et al., 1981, 1) " ب ئەفی رهنکی پهره گرافه ندی و دابهشکرنا شیسینی ب سهر پهره گرافان گریدا هزرنیه. هندی شیسین پرون و ئاشکهرا بیت پیدفی ناکهت دهست ب پهره گرافهکا نو بهیتته کن، ب دهر برینهکا دی، هندی هزرهکا دیارکی دهیتته باسکرن پهره گراف دی یا بهرده وام بیت، چونکی ئارماخ ژ شکاندا پهره گرافی و دهستپیکرنا پهره گرافهکا نوی، تیکه هشتنا وهرگریه (Chaplen, 1972, 46).

4.4 چاواپیا پهره گرافی:

ژلائی چاواپیه، پهره گرافهکا باش، ئەو پهره گرافه یا کو پینکفه گریدان Cohision - و ئیکه تیا باهتی unity - تیدا هه بیت.

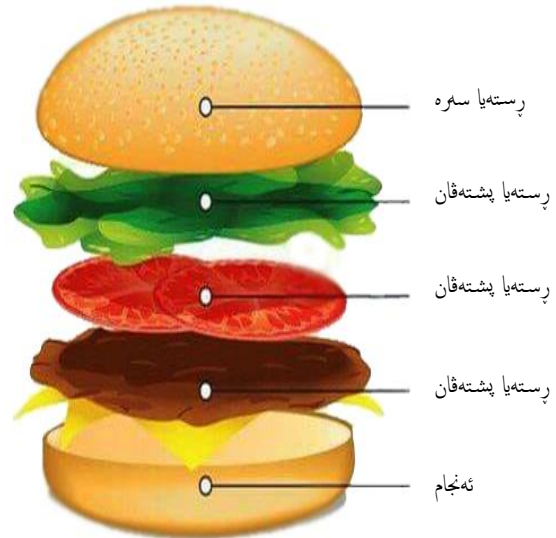
4.4.1. ئیکه تیا باهتی: ئیککرتن یا ئیکه تیا باهتی ههر پهره گرافهکا هه لگرا ئیک هزرا سهره کیه کو کوترولی ل سهر هزرا گشتیا پهره گرافی دکته، ئەو هزری یا د رسته یا سهرهکا هه می کو پتریا جارن دکه قیته دهستپیکرنا پهره گرافی، پهره گراف یا ئیککرتیه ل دور ئەفی هزرا سهرهکی کو هه می رستین دوشدا پیدقیه پشته قانیا ئەوی رسته یا سهره بکه ن و بکه قنه د خزمهتا ئەویدا، له ورا پیدقیه رسته یهکا سهره یا باش بنفیس کو شیانین بریفه برنا هه می پهره گرافی هه بیت، ههروهسا هه می رسته تیکدا له دور مزارا سهرهکی یا پهره گرافی بن و ژئ نهینه لادان داکو ئیکه تیا باهتی تیدا بهیتته پاراستن (ئهمین، 2020، 151).

پینکفه گریدان: پینکفه گریدان ئەو پرؤسیسه به، کو بۆ ریکخستن و پینکفه گریدانهکا زنجیره یا زانیارین دناف پهره گرافیدا دهیتته بکارهینان. پینکفه گریدان ب واتا یا ریکخستن زانیارین پینشکیشکری د چارچوئی رسته یین پشته فاند، دهیت. ریکخستن دیتته ئەگه ر کو خوینهر ب ساناهی د دهقی بکه هیت. (سلطانی، 1396، 12-13). ئەف پینکفه گریدانه بریکا چهند گریان یان ری پهیان دهیتته ئەنجامدان، بۆ نمونه (ل دهستپیکر، ل دویمه یکی، هه رچاواپیت، ژلایهکی دقه، برهکهکی دی ... (Bapir, 2020, p. 248) ئەف دهر برین و په یشین هه جوهره نهرمیسه کی د ئیخنه د

خواندنیدا و رسته و رویدانان پینکفه گریددهت کو (له سهر بنه مای په یوه ندی لوجیکی (په یوه ندی لوجیکی، خستنه پال، هۆ، بهرورد، جه ختکرده وه، کات و ئەنجام) دهره برین، وهک وشه و فریزه کانی (سهره رای ئەوهش، جگه له، بهم پییه، بهم شیوه یه، له گه ل ئەوهشدا، ههروهه، تا ئەو کاته، بهم بۆنه یهوه، به پیچه وانیهی ئەوه، له راستیدا، ییکومان، له پاشان، له مه و پینش، له سهر ئەوه شه وه، سهره نجام، له سهر یکی تره وه، له بهرامه ردا، واته، له کوتا بیدا، ...) ئەم وشه و فریزانه رولی گرنگ له بهستنه وهی مه به سته جیاوازه کای رسته و بۆچونه جیاوازه کاند دهین ... وشه یان فریزیکی گونجاو ئەرکی لیکانده که دهین و باهته که به یهکه وه ده لکینتی) (کریم و رهسول، 2019، 3).

4.5 رولی پهره گرافی:

نه هیلانا مژداریی د پرؤسیسا په یوه ندیکرینیدا د نافیهره شیسهر و وه رگریدا، کو په یام ب شیوه یهکی جوان و ب بهاتر بکه هیت (میر عابدینی، احمد: 1384، 218). فه کولینان نیشانداینه کو هندی هزر ب شیوه یهکی ریکخستیت و ب په یف و رسته یین کورتر

هیلکریا 2: پینکها تیا پهره گرافی

هیلکریا زماره 2 پینکها تیا پهره گرافی نیشان ددهت. (MARTIN, 1981) ههر پهره گرافهکا ب ئەفی رهنکی سیلین پهره گرافهکا ئەکادی د ناخجودا بهرجه سته دکته. مه رج نینه هه می ده مان رسته یین پشته قان هزماران ئەوان سی رسته بن. به لکو د کیمترین باردا سی رسته نه و پتریا جارن سی ههتا ههشت رسته یان یان هیزپتر دهیتته گوهورین. (MARTIN, 1981)

4.6 رۆخساری پهره گرافی:

پهره گراف ژ کومهکا رسته یان پینکدهیت، کو پینکفه وهکی گروپهکی دیاردن، لی بۆ جودا کرنا ئەوی ژ پهره گرافین بهری و پشتی ئەوی ((پیدقیه ل دهستپیکرنا ئیکه م رسته یا پهره گرافی فالاهیهک هه بیت، داکو خوینهر برانیت کهنگی پهره گراف دهستپیکرکته و کهنگی د دویمه ی دهیت، ... ئەگه فالاهی ل دهستپیکرنا پهره گرافی ری نهیتته دانان، پیدقیه ریزهکا فالاد نافیهره ههردو پهره گرافاندا هه بیت)). ب ئەفی چهندی ههر پهره گرافهکا ژ پهره گرافا بهری خۆ دهیتته قه تاندن و جودا کرن.

4.7 قه باری پهره گرافی:

د ژیدهراندا قه باره یین جؤراوجؤر بۆ پهره گرافی هاتینه دیارکن. بۆ نمونه هندهک ژیدهر دهنه دیارکن؛ کو پیدقیه قه باره ی پهره گرافی د نافیهره 60 بۆ 120 په یان دایتن، ئەگه ره یفی بکه ین بیقه ر، به لی ئەگه ره بیقه ری مه رسته بیت ههر پهره گراف د نافیهره پینچ ههتا دهه رسته یان پینکدهینیت. به لی ئەگه ره به ره یی بکه یه بیقه ر، ههر به ره رهک چار، سی، یان دو پهره گرافان د ناخجودا بهرجه سته بکه ت (MARTIN, 1981) هندهک ژیدهرین دی دهنه دیارکن کو دریزترین پهره گراف دهیت د نافیهره (150-200) په یاندا بهیت، لی هه مان ژیدهر ددهت دیارکن، کو بۆ دهستپیکرنا پهره گرافا باش ناییت ئەم په یف و رسته یان بکه ینه بیقه ر. باشترین بیقه ر بۆ ههر پهره گرافه کچی هزرا پهره گرافی یه ده می بدویمه یک دهیت . (Grammarly) به لی فه کوله ر ئارنودیت مارتن خودانی په رتوکا (Paragraph development 1981) ددهت دیارکن کو قه باری گونجای بۆ ههر

بهیته دارشتن باشر ژلای و هرگیشه دهیته په سه ندرکن و په یام ب دروستی دگه هیت.

۵. بنه مایین هاریکاری و دارشتن

فه کولهر (Lovejoy, Kim Brian) د فه کولینه کیدا کو ل سالا 1985 ل زانکوی میسوری ل کولومبیا ب نافونشاین) مودبلا گرایسی: باسایین لیزرفین- پیدچونی The Gricean Model: A Revising Rubric) به لافکریو. کو ناماژه ب نه وی چندی دایه و دبیت: دشیندایه تیورا گرایسی یا بنه مایین هاریکاری، نهوان کو بو ناخشتنا نمونه بی هاتینه دانان، بو شیسینا دارشته کا کاریگر زی مفا ژئ بهیته دیتن (Lovejoy, 1985, p. 1). فه کولهری نافهاتی لزیر کاریگریا فه کولینا (ناسی سومه ری نهوان ب نافی (نستراتیجیا پیدچونی د شیسینن قوتایین ینگه هشتی و شیسه ری نهوان سه رپورا (revision Strategies of Student Writers and Experienced Adult Writers 1980) ددهت، کو دهی قوتای لیزرفین و پیدچونی بو شیسینه کا خو دکن، بارا پتر دهی خو ب گوهرینا په یقین شیسینی فه د بورین، ب مهروما دانانا هنده که په یقین باشر و پر پامانر بو وی شیسینا خو، بهلی د راستیدا نهو لایه تی رو خساری و ریکخستنا شیسینی پشتگوه د هافینن. نهو هرزدکن لیزرفین و پیدچون (مراجعة) بتی بو په یف و ده پینن باشره، له ورا نهو پتریا دهی ب نه فی چندیته د مه زین. ناسی سومه ری ل شیسین و سه رپورا شیسه ری زیره که دکت. کا چاوا نهو گرنگیه کا زور ددهنه رو خساری شیسینی، ژلای چندی و چاوا و ریکخستنا شیسینی.

(لوپیزوی) ناماژی ب نه وی چندی ددهت. کو پندقیه نه م زی قوتایین خو فیریکه ی، کا ب چ شیواز دی شیسین و پیدچونی بو شیسینن خو کهن. له ورا فه کولهر دبیت، دشیندایه مفا ژ بنه مایین هاریکاری یین گرایسی بهیته و هرگرتن بو شیسینه کا باش (Lovejoy, 1985, pp. 1-2).

کورتیا هر چوار بنه مایین هاریکاری ته که زی ل هندی دکهن، کو پندقیه ناخستن (هندی بریا پندقی بیت. نه کیم و نه زیده. ههروسا یا راست و دروست و به لگه داریت، دیسان یا په یوه نیداریت ب باه تیغه و یا مزدار و نه ناشکه را نه بیت و رویدانین نه وی د ریکخستی بن).

۶. کومکرنا داتایان

د نه فی فه کولینیدا، (28) دارشتنن قوتایین کور و کچین قوناغا دوین، ل پشکا زمان و نه دهی کوردی (سپیده یان)، ل فاکولتیا زانستین مروڤایه تی ل زانکوی زاخو، هاتینه و هرگرتن. کو د نه زومونا باه تی (دارشتن و هرگرتن) یدا، یا کو ل دویماییکا سالا خواندنا 2024 هاتبو نه نجامدان. د پرسیرا ژماره دودا داخواز ژ قوتایین هاتوبورن، دارشته کتی ل دور باه تی (کوردستان یان نه فروری) بنشیس ب بهرچاف و هرگرتنا پیکه یینن دارشته تی. دارشتنن قوتایین هه می تیک ب تیک هاتینه خواندن و نه زانیاریین خورای ژئ هاتینه و هرگرتن:

۷. شروڤه کرنا داتایان

د نه فی خالیدا، ب هویری چاوانیا سه رده ریکرنا نه فی فه کولینن ل گهل هه ژمارتنا

داتا و زانیاریین دارشتنن قوتایین هاتینه دیارکن. ههروسا شروڤه کرنا نهوان داتایان ل گهل هر تیک ژ بنه مایین هاریکاری (چندی، چاوا، په یوه ندی، شیواز) هاتینه شروڤه و پشچافکرن. ب نه فی ره کتی ل خورای:

۱.۷. بنه مایین چندی:

بو نه فی بنه مای په یقین هه می دارشتنن هاتینه هه ژمارتن. باشان رسته یین نهوان زی هاتینه هه ژمارتن. هه می زانیاری بریکا خسته یین پروگرامی (تیکسلی) هاتینه ریزکرن و ژ تیک فایرکن. باشان ژ سه رجه می (28) دارشتنن قوتایین (تیکرایا) گشتی بو هر تیک ژ په یف و رسته یان هاتینه دیارکن. بو نمونه، قوتایین ب ریزه یین جیاواز ژمارا په یقان بو دارشتنن خو بکاره یینه. کو کیمترین هه ژمارا په یقا بو دارشته هاتیه بکاره یینان (35) په یف بون. ههروسا زورترین ژماره یا په یقان د نهوان دارشتنن د هاتیه بکاره یینان (456) په یف بون. تیکرای گشتی بو په یقین نهوان دارشتنن (114) په یف بون. دیسان د نه فی فه کولینیدا ریزه یا (10%) کیم یان زیده یا په یقان ژ تیکرای گشتی ل بهرچاف هاتیه و هرگرتن، ب لادان ژ تیکرای نه هاتیه هه ژمارتن. نانکو نه گهر د دارشته کیدا قوتای بکی (102) په یف بکاره یینان، یان (125) په یف ب زیده می بکاره یینان، کو د بنه رتدا لادانه ژ تیکرای گشتی کو (114) په یقن، به لی نهو کیم و زیده هیه کو دبته ریزا (10%) بلادان نه هاتیه هه ژمارتن؛ به لکو پیکرین ب بنه مایین چندی و هه ژمارا دروستا په یقین دارشته تی هاتیه ل قه لمدان.

ههروسا د بنه مایین چندی نه بتی په یف، به لکو رسته یین هر دارشته کتی زی هاتینه هه ژمارتن و تیکرایا سه دی یا نهوان هاتیه ده ستینشانکرن، بو نمونه کیمترین رسته د دارشتنا قوتایه کیدا هاتیه بکاره یینان (4) رسته بون. زورترین رسته زی هاتینه بکاره یینان (35) رسته بون. تیکرای گشتی بو رسته یین هر (28) دارشتنن بوینه (12) رسته و ب بهرچاف و هرگرتنا کیم و زیده هیه (10%) یا رسته یان ژ تیکرای گشتی بو هر دارشته کتی، کو د نافه را (10-13) رسته یان ب پیکر هاتیه هه ژمارتن. کیم یان زیده تر ژ نه فی هه ژمارا رسته یان ب لادان ژ بنه مایین چندی و رسته یان هاتیه ل قه لمدان.

۲.۷. بنه مایین چاوا:

نه فی بنه مایه زی وه کی بنه مایین پشتر سه رده ری د گه لدا هاتیه کهن، لی که رسته یین نه فی بنه مای هه ژمارا (هه فالنفا و کار) انه. کو هه فالنفا یین هه می دارشتنن هاتینه هه ژمارتن و تیکرای نهوان هاتیه ده ستینشانکرن، باشان ب هه مان شیوه کارین هه می دارشتنن زی هاتینه هه ژمارتن و تیکرای نهوان هاتینه ده ستینشانکرن، ب بهرچاف و هرگرتنا ریزه یا (10%) کیم یان زیده، دارشتن ب پیکر یان زی ب لادای ژ بنه مایین چاوا ی هاتیه ل قه لمدان. کیمترین ریزه یا هه فالنفا هاتیه بکاره یینان (2) هه فالنفا بون، زورترین ریزه زی (38) هه فالنفا بون. ههروسا بو بکاره یینان کاران زی کیمتر کار د دارشته تی هاتیه بکاره یینان (3) کار بون، زورترین ریزه زی (16) کار بون.

۳.۷. نه مایین په یوه ندی:

نه فی بنه مایه پیکه اته یا گشتی یا دارشته تی بخوڤه دگرت. نانکو پتر لایه تی رو خساری بخوڤه دگرت. پشتر هاته دیارکن کو هر دارشته کا نه کادی ژلای رو خساریه ژ (ده رازینک، که لوشه، نه نجام) ان پیکه هیت. که لوشه زی کو مه ردم یی نافه رو که ب

خواندنندا. ھەروەسا ب ساناھى خوئىنەرى ژ رستەپەكنى فە د گۆھزىت بۇ رستەپەكا دى. ئەگەر قوتابى ئەف پەيڧ و دەستەواژە بكارنەھىناب ب لادان ژ پىنكەگرىدانى د بىنەماين شىوازىدا ھاتىبە ھەژمارتن. ل دوپماھىن رىزە پىن سەدى ژ ئەفى جۆرى لادانى ھاتىبە دەستىشانكرن. ھەروەسا رىزكرنا لۇژىكىيا رستەپان ژى بەرچاڧ ھاتىبە وەرگرتن. قوتابى چاوا رستىن خۇ رىزكرىنە و زانىارى پىشكىشكرىنە .

۸. پراكتىككرن و شۇۋەكرنا دو ژ نمونەيان

ڧىرى بۇ پراكتىككرن و روتوبونا بابەتى، ھەروەسا چاوانىيا سەرەدەرىكرنا فەكۆلەرى ل گەل دارىشتان ب شىوہەپەكنى پراكتىك، دو دارىشتان وەكى نمونە دېھىتتە شۇۋەكرن. كو دارىشتان ئىكىدا زۇرتىن لادان ژ گشت بىنەمايان ھاتىبە كرىن. د دارىشتان دوپىدا زۇرتىن پىگىرى ب بىنەمايان ھاتىبە كرىن.

۸.۱ دارىشتان ئىكى: يا قوتابىنى كۆدى ئەوى 223:

پىنكەڧان ل كورستان بەردەوامە و يا زالە ل سەر ھەمى دياريا ناوہراست كو ل كوردستانى بىن جوداھى ھەمى چىن و ئاين و جورىن مروڧان پىنكە دژىن. وەكو موسلمان، مەسىھى، تركان، نەرمەن، كلدان، شوعى ئاشورى،...

- ژلاينى بىنەماين چەندى:

خىشتەينى 1 بىنەماين چەندى و ھژمارا پەيڧىن دارىشتى

بابەتى دارىشتان سەرى ل دۆر كوردستانىيە. ئەگەر تەماشە پىنكەتەيا ئەفى دارىشتى بىكەين، دى بىيىن دارىشتن بىتى ژ (35) پەيڧان پىنكەتەيا، كو ئەو ژى ب ئەفى رەنگى ل خوارى ئەفەنە:

خىشتەينى (۱)

بىنەماين چەندى و ھژمارا پەيڧىن دارىشتى

1. پىنكەڧان	2. ل	3. كورستان	4. بەردەوامە	5. و
6. يا	7. زالە	8. ل	9. سەر	10. ھەمى
11. دەياريا	12. ناوہراست	13. كو	14. ل	15. كوردستانى
16. بىن	17. جوداھى	18. ھەمى	19. چىن	20. و
21. ئاين	22. و	23. جۆرىن	24. مروڧان	25. پىنكە
26. دژىن	27. وەكو	28. موسلمان	29. مەسىھى	30. تركان
31. نەرمەن	32. كلدان	33. شوعى	34. ئاشورى	35. ھند

ھەژمارا كىم يا پەيڧان ل دوپف پىشەرىن دارىشتىن ئەكادىمى ناگونج و ھەروەسا ل گەل تىكرايا سەدى يا سەرچەمى دارىشتىن ھاتىبە وەرگرتن ژى بۇ ئەفى فە كۆلىنى نا گونج، كو پىنڧى بول دوپف تىكرانى گشتى، پەيڧىن ئەوى د نافەرا (102) ھەتا (125) پەيڧاندا بان.

ھردىسان خالەندىكا تەواو بۇ ئەفى دارىشتى نەھاتىبە بكارھىنان، لەورا ل گورپە ھەژمارا كاران و ب بەرچاڧ وەرگرتنا واتاينى د شىبانداپە ھژمارا رستەپىن ئەوى بۇ (4) رستان دەستىشانىكەين.

كىمىفە ژ سى بەند ئانكو پەرەگرافان پىنكەھىت. ل سەر ئەفى بىنەماين ئەفى فەكۆلىنى دوپچون بۇ پىنكەتەيا دارىشتان ژلاينى رۇخسارى ژى فەكرىە. ھەر دارىشتەنكا پىگىرى ب ئىك ژ پىنكەتەين رۇخسارى پىن دارىشتى نەكرىن ب لادان ژ ئەوى پىنكەتەيا ھاتىبە ھەژمارتن، بۇ نمونە ھندەك دارىشتان دەرازىنك نىنە؛ بىتى نافەرۇك و ئەنجامە، ئەو دارىشتىن ب ئەفى شىوہى ب لادان ژ پىنكەتەكى بىتى يا بىنەماين چەندى ھاتىبە ھەژمارتن. ھندەك دارىشتىن دى ئەنجام نە ئىسىنە لى دەرازىنك و نافەرۇك دروست چىكرىنە. ھەروەسا د ھندەك دارىشتاندا دھاتە دىتن كو دەرازىنك و كەلواشە و ئەنجام ژى ئىسىنە، لى گرىنگىيەكا كىم ب كەلواشەى دايە و بىتى ئىك پەرەگراف- بەند د كەلواشەيدا ئىسىيە. ئەفە ژى ب لادان ژ پەرەگرافىن كەلواشەى ھاتىبە ھەژمارتن. چوكى ل دوپف پىشەرىن ئەكادىمى كىمترىن كەلواشە ژ سى پەرەگرافان پىنكەھىت، ژ بەركو بابەتى دارىشتى د كەلواشەيدا رون و دىپت و زانىارى ب خاوندەڧاى دھىنەدان. لەورا د شىباندا نىنە زانىارىن پىنڧى د ئىك يان دو پەرەگرافىن كەلواشەيدا بىنەدارىتتن. د ئەفان (28) دارىشتىن كەڧىنە بەر ئەفى فەكۆلىنى، ژمارەكا كىم ژ دارىشتان پىگىرىيەكا دروست ب رۇخسار و پىنكەتەيا دارىشتى كرىيە. لى پترىا ئەوان ب دروستى پىگىرى ب ھەمى پىنكەتەين دارىشتى نەكرىو. ھندەك بىتى ژ بىنەماين لادابو، ھندەك ژ دويان، ھندەكان پەرەگرافىن كەلواشەى وەكى پىنڧى نە ئىسىبون و ژ سىيان كىمتر بون. ھندەك قوتابىن دى ژى ئەنجام نە ئىسىبون، ھەروەسا چەندەكىن دى تىكسەر دەست ب نافەرۇكى كرىو و دەرازىنك نە ئىسىبو. ل دوپماھىكى رىزەيا سەدى يا لادانان بۇ ھەر ئىك ژ ئەوان پىنكەتەيان ھاتىبە دياركرن.

سەرەپاى پىنكەتەيا رۇخسارى يا دارىشتى، پەيوەندىدا د نافەرا پىنكەتەيا تىزىدا ل بەرچاڧ ھاتىبە وەرگرتن، ئانكو تا چ رادە قوتابى شىباپە ئەوان پىنكەتەيان پىنكە گرىدەت. ھەروەسا ژ بابەتى سەرەكى لانەدەت و ھەمى پىنكەتەين ئەوى د پىنكە گرىداى بن و د خزمەتا بابەتى سەرەكى دابن، بىن كو د دەرازىنكىدا ھاتىبە نىاسىن. بۇ نمونە، ئەگەر دەرازىنك بابەتەكى بۇ خوئىنەرى بەدەتە دياركرن و د كەلواشەيدا باس ل بابەتەكى دى ھاتىبەكرن، يان ئەنجامىن ئەوى ھىچ پەيوەندى ب كەلواشەى و بابەتە د گرىداى نەبن، ھەر پىنكەتەيك باس ل تىشتەكى بىكەت، ل ئەوى دەمى ب لادان ھاتىبە ھەژمارتن و رىزا سەدى بۇ تىكرانى لادانى ژ ئەفى جۆرى ژى ھاتىبە دياركرن و ب شىوہىن رىزەيا سەدى سەرەدەرى ل گەل ئەفى بىنەماين ھاتىبەكرن و ھەژمارتن.

۴.۷ بىنەماين شىوازى:

د ئەفى بىنەمايدا دىچون بۇ دارىشتىن قوتابىن ژلاينى (مۇدارى، پىنكە گرىدانان رستان و رىزكرنا لۇژىكىيا رستان) ھاتىبەكرن. بۇ نمونە قوتابى شىباپە چەند رون و بابەتى بگەھىنىت و چ لايەنن مۇدار نەھىلىت كو بىتتە جھى دودلى و گومانى لدەڧ خۇنەرى. ھەروەسا قوتابى چەند شىباپە ب رون و زەلالى ئەو بابەتى كو دارىشتن ل سەر ھاتىبە ئىسىن، رون و زەلال بىكەت و چ دەرىپىن و دەستەواژەپىن وەسا بكار نەھىنىت، كو بىنە جھى مۇدارىيا بابەتى.

ژلايەكى دىفە، قوتابى چاوا رستەپىن خۇ پىنكە گرىدانە؛ برىكا بكارھىنانا پەيڧ و دەستەواژەپىن فەگۆھىز وەكو (ھەروەسا، دىسان، ژلايەكى دىفە، ب ئەفى رەنگى، يا ئىكى، ل دوپماھىكى، وەسا دياردىپت...) قوتابى بۇ پىنكە گرىدانان رستە و پەرەگرافىن خۇ چەند شىباپە ڧاى ژ ئەفان دەرىپىن وەرگرىت و ھزر و رستىن خۇ پىنكە خۇ گرىدەت، كو ئەفچەندە نەرماتى و رەھوانى و خوشىيەكى د ئىخىتە د پروسىسا

خشته یی (۲)

بنه مایی چندی و هژمارا رسته یین دارشتنی

۱. پینکفه ژیان ل کورستان بوردوامه

۲. و یا زاله ل سهر همی دی

۳. کول کوردستانی بی جوداهی همی چین و تاین و جورین مروغان پینکفه

۴. وهکو موسلمان، مسیحی، ترکان، نهرمن، کلدان، شوعی ناشوری، ...

ئهف دارشته ب هژماره کاکیم یا پستان دهینته زانین، بهرام بهر تیکرایی هژمارا رسته یین گشت دارشتنان و کیم و زیده هییا (10%)، کو پیندقیه رسته یین ههر دارشته کن د نایهرا (11-13) رسته یاندا بیت. ل دویف ئه فان پیهرا، ئهف دارشته ب لادان ژ بنه مایی چندی هاتیه هژمارتن.

- ژلای بنه مایی چاوی:

هروهسا ئه گهر ژلای بکارهینانا ههژمارا (هه فالناف و کاران) ژیه پیداچونی بو ئهف دارشتنی بکین، کو ئه وژی پشه کن ژ بنه مایی چندی، دی بین دگشت دارشتنیدا بتی (2) هه فالناف بکارهینانه، کو د چوارگوشا ل خواریدا ب چوارگوشین چویک هاتیه دستنیشانکر. ههر دیسان بتی (3) کار د دارشتنیدا هاتیه بکارهینان. کول خورای ب رهنگی شین هاتیه دستنیشانکر.

ئهف دارشته، ب کیمترین ئاستی بکارهینانا کار و هه فالنافا دهینته هژمارتن، د همی ئهوان (28) دارشتنن هاتیه وهرگرتدا، کو د دمه کیدا پیندقیو ههژمارا هه فالنافان د نایهرا (8-10) هه فالنافاندا بان. هروهسا ههژمارا کاران د نایهرا (11-13) کاراندا بان. ب ئهف چندی ژ لای بنه مایی چاوی ژیه، ئهف دارشته ب لادان ژ بنه مایی چاوی دهینته هژمارتن.

خشته یی (۳)

بنه مایی چاوی و هژمارا کار و هه فالنافان

پینکفه ژیان ل کورستان بوردوامه (ه) و یا زاله (ه) ل سهر همی دیاربا ناوهراست کول کوردستانی بی جوداهی همی چین و تاین و جورین مروغان پینکفه نژین. وهکو موسلمان، مسیحی، ترکان، نهرمن، کلدان، شوعی ناشوری، ...

- ژلای بنه مایی په یوه ندین:

ئه گهر ژلای بنه مایی په یوه ندینیه پیداچونی ل سهر ئهف دارشتنی بکین. کو ئهف بنه مایه ل دور پینکها و رۆخساری دارشتنیه. دی بین دارشتن بتی ژ ئیک په ره گراف پینکها تیه. د دمه کیدا کو پیندقیه ههردارشته ک ژ (دهرا زینک، کهلواشه، ئه نجمان) پینکبیت. ئهف دارشتنی نه چ دهرا زینک بو هاتیه دانان نه زی کهلواشه، کهواته؛ ئه نجام زی ناین. لی ئهوا د ئهوی په ره گرافیدا هاتیه نفیسین، ئه م دشین وهکو په ره گرافه ک ژ کهلواشه بی هه ژمیرین، بی هه بونا په ره گرافین بهری و پشتی. سهبارت په یوه ندینا د نایهرا پینکهنین ئهف دارشتنیدا، ژ بهرکو پینکها تیه ئهوی بتی ژ ئیک په ره گراف پینکدهیت، له ورا چ په یوه ندی زی تیداینه. واته؛ د بنه مایی په یوه ندین ژیدا، ئهف دارشتنی لادان ژ گشت بنه مایی و پینکهنین ئهوی کرپه.

- ژلای بنه مایی شیواری:

بنه مایی شیواری، ئهوی کو جهختی ل نه بونا مژدارین د په یف و دهر پین و رسته یین مژدار دکته، هروهسا جهختی ل ریزه بندی و پینکفه گریدانا هزر و رسته و رویدانان

ب هنده ک په یین فه گو هیز و ریزکرنا لوژیکی یا رسته یین دارشتنی دکته. ئه گهر ژ لای مژدارین فه تماشیه ئهف دارشتنی بکین، دی دهر پینه کا مژدار تیدا بینین.

خشته یی (۴)

بنه مایی شیواری

پینکفه ژیان ل کورستان بوردوامه و یا زاله ل سهر همی دیاربا ناوهراست کول کوردستانی بی جوداهی همی چین و تاین و جورین مروغان پینکفه نژین. وهکو موسلمان، مسیحی، ترکان، نهرمن، کلدان، شوعی ناشوری، ...

ئهف دهر پینا ب رهنگی شین دناف ئهف چوارگوشیدا هاتیه دستنیشانکر، دهر پینه کا مژداره و هیچ هزره کی لدهف خونیه ری رون ناکته، هروهسا خزمهتا بایهت سهرکی یی دارشتنی زی ناکته.

ژلایه کی دیشه، پیندقیه پینکفه گریدان بریکا په یین فه گو هیز د نایهرا رسته و په ره گرافاندا هه بیت وهکو په یین (هروهسا، دیسان، ژلایه کی دیشه، ب ئهف رهنگی، یا ئیک، ل دویمایه کی، وهسا دیاردیت...)، وهکی پیشتر هاتیه دیارکر، کو ئهف په یه خوشی و نهرمانتیه کی دناف ده قیدا دروستدکته و هزر و رسته یان زی پینکفه گریددن. لی ئه گهر تماشیه ئهف دارشتنی بکین، دی بین ب هیچ شیوه به کی په یین فه گو هیز بکارهینانه. واته لادان ژ خاله کی ژ بنه مایی شیواری و پینکفه گریدانی کرپه.

ههر دیسان ریزکرنا لوژیکی یا رسته یان و ریکخستنا هزری، ئیک ژ خالین بنه مایی شیواریه، کو پیندقیه هزرا بایهت ب رهنگه کی لوژیکی بهینته ریزکر؛ بو نمونه بایهت دارشتنی ((پینکفه ژلای))، په پیندقیه قوتای د چند رسته به کندا باس ل پینکفه ژلای کرپا، کا مه بستا ئهوی ژ ئهوی پینکفه ژلای چیه و ژ کیژ ئالیقه به. پاشان کوردستان بو ئهوی جوری پینکفه ژلای کرپا نمونه. پاشان هندی هیدی چوبا دناف هویر کار پین دیدا. لی ئه گهر لیزر پینه کی بو دارشتنا ئهف قوتای بکین، دی بین ئیکسهر باس ل بوردوامیونا پینکفه ژلای ل کوردستانی کرپه، بیی کو پیشتر بیژیت پینکفه ژلای چیه و ئهوی جوری پینکفه ژلای دیارکته.

د گه هینه ئهوی ئه نجای کو دارشتنا ناهاتی ژ سه رجهمی (13) خالین هویر بو دارشته کا باش، لادان ژ (12) خالان کرپه. کهواته و ل دویف ئهوان پیشترین هاتیه دستنیشانکر ژ سه رجهمی (28) دارشتان، ئهف دارشته ب خرابترین و پر لادانترین دارشتن دهینته هژمارتن.

پشتی ئه و دارشتنا ژ هه مییان پتر لادان ئه نجامدین، هاتیه دستنیشانکر. بو پتر پونکرنا بایهت دی هه ولدین داتا یین دارشته کا دی وهرگین، کو کیمترین لادان کرین، ئانکو ژ همی دارشتنن دی پتر، پیکیری ب بنه مایان کرپت.

۸. ۲. دارشتنا دوی: یا قوتایی کودی ئهوی 223:

نه فرۆز

دهرا زینک: نه فرۆز رامانا وی رۆژا نوی، نه فرۆز جهژنا نه تهوی کورده و ئهف جهژنه دکه قیته (21) ی ئاداری.

کهلواشه به ندا ئیک: د فی جهژنی دا خه لک خو ب جلوه برگین کوردی د خه ملین و خه تیرا هه لده کن.

کهلواشا به ندا دوی ئهف جهژنه نه بتی یا کوردانه د فی رۆژیدا کورد ئههنگا د گین و گه لهک که یفی دکهن

11. دفتین ئەم هەمی کورد ینگیرین ب فی رۆژی بکهین.
12. ئەفە رۆژا مه کوردانه.
13. و جهژنهکا پیروزه بۆ مه کوردا.

سەرجهمی رستهی هاتینه بکارهینان (13) رسته نه، کۆ ئەف ههژماره یا گونجابه ل گهل تینکراین بکارهینان رستهیان کۆ د نایهرا (10-13) رسته یانه. واته؛ ئەف دارشینه ب ینگیر ژ ب ئەوی مهرج و خالی دهربارهی ههژمارا رستهیان د بنه ماین چهنیدی دهینته ههژمارتن.

خشتهی (6)
بنه ماین چهندی

1. نهفرۆز رامانا وی رۆژا نوی نهفرۆز جهژنا نتهوی کورده.
2. و ئەف جهژنه دکهفته (21) ی ئاداری.
3. د فی جهژنی دا خه لک خو ب جلوه رگین کوردی د خه ملین.
4. و خه تیرا هه لکه ن.
5. ئەف جهژنه نه بتنی یا کوردانه.
6. د فی رۆژیدا کورد ناههنگا د گین.
7. و گه لهک که یفی دکهن.
8. هه رسال ژفانی فی جهژنی د (21) ئاداری دانه.
9. چونکی دفی رۆژیدا (کاوهی ئاسنگهر) سه ری دوژمنی خوین میژ (زوحاک)
10. کورد ژ زولما وی بزگار کرن.
11. دفتین ئەم هەمی کورد ینگیرین ب فی رۆژی بکهین.
12. ئەفە رۆژا مه کوردانه.
13. و جهژنهکا پیروزه بۆ مه کوردا.

- ژلای بنه ماین چاواپی:

ئەگەر ژلای بنه ماین چهوایشه پینداچونی بۆ ئەفی دارشنتی بکهین، کۆل سه ر بنه ماین هه ژمارا بکارهینانا (هه قالناف و کاران) هاتیه دانان. په یقین ب رهنگی شین هاتینه دهستینشان کرن (هه قالناف)ن. هه روسا ئەو په یقین د نایهرا چوارگوشه یین پچیکدا هاتینه دهستینشان کرن (کار)ین ئەفی دارشنتی نه. وهکی ب ئەفی رهنگی ل خواری:

خشتهی (7)
بنه ماین چاواپی

1. نهفرۆز رامانا وی رۆژا نوی، نهفرۆز جهژنا نتهوی کورده [ه] و ئەف جهژنه [دکهفته] (21) ی ئاداری.
2. د فی جهژنی دا خه لک خو ب جلوه رگین کوردی د [خه ملین] و خه تیرا [هه لکه ن].
3. ئەف جهژنه بتنی یا کوردا [ه] د فی رۆژیدا کورد ناههنگا [دگین] و [گه لهک] که یفی دکهن.
4. هه رسال ژفانی فی جهژنی د (21) ئاداری [دانه] چونکی دفی رۆژیدا (کاوهی ئاسنگهر) سه ری دوژمنی خوین میژ [زوحاک] ئیناته خار و کورد ژ زولما وی [بزگارکرن].
5. دفتین ئەم هەمی کورد ینگیرین ب فی رۆژی [بکهین]. ئەفە رۆژا مه کوردا [ه] و جهژنهکا پیروزه [ه] بۆ مه کوردا.

کهلواشا بهندا سه ی هه رسال ژفانی فی جهژنی د (21) ئاداری دانه چونکی دفی رۆژیدا (کاوهی ئاسنگهر) سه ری دوژمنی خوین میژ (زوحال) ئیناته خار و کورد ژ زولما وی بزگار کرن. بهندا ئەنجامی دفتین ئەم هەمی کورد ینگیرین ب فی رۆژی بکهین، ئەفە رۆژا مه کوردانه و جهژنهکا پیروزه بۆ مه کوردا.

- ژلای بنه ماین چهندی:

هه ژمارکنا په یقین دارشنتان ل گوهری مه ودا (سه یس)ین قوتابی د نایهرا په یقینا هاتینه دانان، په یف هاتینه هه ژمارتن. کۆل دویف ئەفی خشتهی ل خواری قوتابی بۆ باهتی گشت دارشنتی (88) په یف بکارهینانه. ب ئەفی رهنگی:

خشتهی (5)
بنه ماین چهندی

1. نهفرۆز	2. رامانا	3. وی	4. رۆژا	5. نوی
6. نهفرۆز	7. جهژنا	8. نتهوی	9. کورده	10. و
11. ئەف	12. جهژنه	13. دکهفته	14. (21)	15. ئاداری
16. دفی	17. جهژنی	18. دا	19. خه لک	20. خو
21. ب	22. جلوه رگین	23. کوردی	24. د خه ملین	25. و
26. خه تیرا	27. هه لکه ن	28. ئەف	29. جهژنه	30. نه
31. بتنی	32. یا	33. کوردانه	34. دفی	35. رۆژیدا
36. کورد	37. ناههنگا	38. دگین	39. و	40. گه لهک
41. که یفی	42. دکهن	43. هه رسال	44. ژفانی	45. فی
46. جهژنی	47. د	48. (21)	49. ئاداری	50. دانه
51. چونکی	52. دفی	53. رۆژیدا	54. کاوهی	55. ئاسنگهر
56. سه ری	57. دوژمنی	58. خوین	59. میژی	60. (زوحاک)
61. ئیناته	62. خار	63. و	64. کورد	65. ژ
66. زولما	67. وی	68. بزگارکرن	69. دفتین	70. ئەم
71. هەمی	72. کورد	73. ینگیرین	74. ب	75. فی
76. رۆژی	77. بکهین	78. چونکی	79. ئەفە	80. رۆژا
81. مه	82. کوردانه	83. و	84. جهژنهکا	85. پیروزه
86. بۆ	87. مه	88. کوردا		

ل گوهری تینکراین هه ژمارا په یقین گشت دارشنتان، پیندیه هه ر دارشنتهک د نایهرا (102 هه تا 125) په یقینا بیت. کهواته؛ ئەفی دارشنتی لادان ژ تینکراین گشتی یی په یقین کریه. واته؛ خالهک ژ بنه ماین چهندی بهزاندیه، وهکی پیندیی و برهیا پیویست په یف بکارهینانه. هه ژمارا رسته یان زی ئیک ژ خال و مه رچین بنه ماین چهندینه. کۆ ژلاین بکارهینان رسته یاشه، ئەفی دارشنتی ب ئەفی رهنگی رسته بکارهینانه.

1. نهفرۆز رامانا وی رۆژا نوی نهفرۆز جهژنا نتهوی کورده.
2. و ئەف جهژنه دکهفته (21) ی ئاداری.
3. د فی جهژنی دا خه لک خو ب جلوه رگین کوردی د خه ملین.
4. و خه تیرا هه لکه ن.
5. ئەف جهژنه نه بتنی یا کوردانه.
6. د فی رۆژیدا کورد ناههنگا د گین.
7. و گه لهک که یفی دکهن.
8. هه رسال ژفانی فی جهژنی د (21) ئاداری دانه.
9. چونکی دفی رۆژیدا (کاوهی ئاسنگهر) سه ری دوژمنی خوین میژ (زوحاک) ئیناته خار و
10. کورد ژ زولما وی بزگار کرن.

يا گرنه ل دهمى دارشتنى رسته و هزر و پهره گراف د پينكه گرىداى بن ب ريكبا په يقين (هروهسا، برنگه گى دى، زنده بارى فى چندنى، ديسان...) ل سهر فى بنه ماى نه گهر ليزرفينى بۇ نه فى دارشتنى بگهين، دى بينن هيج پهبف و دهر پينه كا ب نه فى رهنكى كارنه هينايه، كو رسته و هزرين خو پينكه گرىدهت. نهرى و خوشيه كنى د خواندنيديا پيدا بگهت. كه واته؛ لادان ژ خالا پينكه گرىدانى كرىه.

ئيك ژ خالين دى بين گرنه د بنه ماين شيواريديا ريزكرنا لوژيكيا رسته يانه، كو پيندقيه هزر و رويدان ل دور باهق ب شيوه به كنى لوژيكى و ئيك ل دويش ئيك بهينه ريزكرن. ل سهر نه فى بنه ماى نه گهر ليزرفينى بۇ دارشتنا ژماره دو بگهين، دى بينن ريزبونا رويدانين رسته يين وى تاراده به كنى باش د لوژيكينه. خشته يين خواري باهق روتتر دگهت.

خشته يين (9)

بنه ماين شيواري

بنه ماين شيواري	شروقه كن ژ لايي ريزكرنا لوژيكى يا رسته يان
نه فرۆز رامانا وى رۆژا نوى، لئيرى هاتيه دياركن كا نه فرۆز رامانى نه وى چيه نه فرۆز جهژنا نه نه وى كورد ه و وچ هلكه فته كه، و كه نكى دهينه نه نجمان.	نه فرۆز رامانا وى رۆژا نوى، لئيرى هاتيه دياركن كا نه فرۆز رامانى نه وى چيه نه فرۆز جهژنا نه نه وى كورد ه و وچ هلكه فته كه، و كه نكى دهينه نه نجمان.
د فى جهژنى دا خهلك خو ب جلوه رگين كوردى د خه ملين و	لئيرى قوتابى دايه دياركن كا د نه فى رۆژيدا خهلك چ كهن و چ كاردكهن.
نه فى جهژنه بتنى يا كوردانه د فى روژيدا كورد ئاهه نكا د گيرن و كه لك كه يقى دكهن	نه فى پهره گرافه يى ته ما مايا پهره گرافه سهر ييه و پتر روژيدا كورد ئاهه نكا د گيرن و پونكر يه كا چاوا خهلك سهره درين لگهل نه فى روژى دكهن
هه رسال ژفان فى جهژنى د (21) ئادارى دانه چونكى دفى روژيدا (كوهى ئاسنگه ر) سه رى دوژمى خون ميژ (زوحال) ئيناته خار و كورد ژ زولما وى ريزكاركن.	پهره گرافه سيني ژ ناهه روك كه لواشه ي. قوتابى لادانكر يه و ريزبونا لوژيكيا نه وى تيكدايه. كو پيندقيه نه فى دهر پينه ل گهل پهره گرافه درازينكى يان پهره گرافه ئيكى يا كه لواشه ي شيسيا، دهر پينا سه رى دوژمى خون ميژ (هه رسال ژفان فى جهژنى د (21) ئادارى دانه) زانبار يه كا دوباره و زنده به، چونكى ل ده ستينكا دارشتنى، ژفان نه فرۆزى دايه دياركن
دقيتن نه م هه مى كورد پينگيرى ب فى رۆژى بگهين، نه فى رۆژا مه كوردانه و جهژنه كا پروزه بۇ مه كوردا.	نه نجمان: دوباره كرنا درازينكى يه، لى بشيوه به كه و دهر پينه كا دى. لئيرى قوتابى هه مان زانبار يين ده ستينكى دوباره كرينه فه، كو نه فرۆز جهژنا كوردانه و يا پروزه لده ف نه وان. واته؛ قوتابى پينگيرى ب پهره گرافه نه نجماى كرىه.

د پهره گرافه سيني ژ كه لواشه يدا قوتابى لادان د ريزكرنا لوژيكيا رسته ياندا كرىه. به لى چونكى د پتر يا ريزكرنا لوژيكيا رسته يين دپن نه فى دارشتنيديا، پينگيرى هاتيه كرن. له ورا دى نه فى دارشتنى د خالا ريزكرنا لوژيكيا رسته ياندا ب پينگيرى هه ژميرن. كه واته؛ د گه هينه نه وى نه نجماى كو دارشتنا ژماره 2 يا قوتابى كودى نه وى (220) ژ سه رجه مى (13) خال و بيشه ران بين كو دبنه پشكه ك ژ هه ر چاربه ماين سه ره كى (چاوايى، چهندى، په وهندى، شيواري). نه فى دارشتنى بتنى لادان ژ (3) خال كرىه و پينگيرى ب (10) خال و بيشه رين دى كرىه. برهنگه كنى دى ئانكو نه فى دارشته شيايه برىژا (82%) پينگيرى ب بنه ماين دارشتنى بگهت. به لى دارشتنا ژماره (1) يا قوتابى كودى نه وى (223)، ژ سه رجه مى (13) خال و بيشه ران، بتنى پينگيرى ب (2) خالان كرىه كو بتنى (35%)

ههروهكى د چوارگوشا سه ريدا ديار كو د نه فى دارشتنيديا (12) هه فالناف هاتيه بنه بكاره ينان. كو ل دويش تيكرايا گشتى كو پيندقيه د ناهه ر (8-10) هه فالنافاندا بهينه بكاره ينان. واته؛ نه فى هه ژماره كا دروست و گونجاى نينه و ب پينگر د نه فى خاليدان نا هينته هه ژمارتن.

دهر بارى بكاره ينانا كاران، كو نه وى ئيك ژ بنه ماين چهنديه. نه و كارين د دارشتنا سه ريدا برىكا هيلين چارگوشه هاتيه دياركن، هه ژمارا نه وان (11) كارن. ل دويش نه وى تيكرايى كو هاتيه ده ستينشكرن كو پيندقيه كارين نه فان دراشتنان د ناهه ر (11-13) كاراندا بيت. ب نه فى رهنكى نه فى دارشته د بيقه ر و خالا هه ژمارا هه فالنافان ب لاداي دهينه هه ژمارتن و د بيقه ر و هه ژمارا كاراندا ب پينگير دهينه هه ژمارتن.

ژلايى بنه ماين په وهنديى:

لايه نه كنى دى بين كو بويه بيقه ر بۇ هه لسه نكاندا نه فان دارشتنان. بنه ماين په وهنديى يه، نه وى باس رۆخسار و پينكه اته يا دارشتنى و په وهنديا نه وان ل گهل ئيك دگهت. نه گهر ل گوره ي نه فى بنه ماى سه كه به نه فى دارشتنى، دى بينن ژلايى پينكه اته يا (دهر زين، ناهه روك، نه نجماى) فه تاراده به كنى باش پينگيرى ب لايه ي رۆخسارى كرىه و دارشتنا خو دابه شكريه سه ر چهنده پهره گرافان، كو ل ده ستينكى دانه نياسينه ك بۇ باهق كرىه. پاشان ناهه روك و كه لواشه ي دارشتنا خو دابه شى چهنده پهره گرافين دى كرىه و باهت تيدا روهه كرىه. ل دوپماهيكى زى پهره گرافه ك بۇ نه نجماين دارشتنى دارىژتبيه. وهكى نه فى وپنى ل خواري:

خشته يين (8)

بنه ماين په وهنديى

پينكه اته يا دارشتنا نه كادى	پينكه اته يا دارشتنا ژ ماره 2
1. دهر زينك- دانه نياسين	نه فرۆز رامانا وى رۆژا نوى، نه فرۆز جهژنا نه نه وى كورد ه و نه فى جهژنه دگه فته (21) كى ئادارى.
2. كه لواشه	د فى جهژنى دا خهلك خو ب جلوه رگين كوردى د خه ملين و خه تيرا هه لكهن.
3. كه لواشه	نه فى جهژنه بتنى يا كوردانه د فى روژيدا كورد ئاهه نكا د گيرن و كه لك كه يقى دكهن
4. كه لواشه	هه رسال ژفان فى جهژنى د (21) ئادارى دانه چونكى دفى روژيدا (كوهى ئاسنگه ر) سه رى دوژمى خون ميژ (زوحال) ئيناته خار و كورد ژ زولما وى ريزكاركن.
5. نه نجمان	دقيتن نه م هه مى كورد پينگيرى ب فى رۆژى بگهين، نه فى رۆژا مه كوردانه و جهژنه كا پروزه بۇ مه كوردا.

نه فى دارشته ژلايى رۆخسار يه ب دارشته نكا ته واو و پينگير دهينه هه ژمارتن. ژلايه كنى ديشه په وهنديى د ناهه ر پينكه ينين دارشتنيديا يا هه مى و هه مى پهره گراف پينكه دگر يدينه، لدور ئيك باهت دزقرن. كو نه وى نه وروژه ههروهسا شيسه رى هيج باهت يان هزرين دى تيكه لى باهق نه وروژى نه كرينه. هه مى به ره گراف خزمه تا دهر زينكى دكهن. پاشان ب نه نجماه كنى گونجاى دارشتن ب دوپماهيك هينايه. له ورا دارشتنا دوين ژلايى بنه ماين په وهندييقه ب پينگير هاتيه هه ژمارتن.

ژلايى بنه ماين شيواري:

بنه ماين شيواري؛ كو باس ل مژدارى، پينكه گرىدان و ريزكرنا لوژيكى يا رسته يان دگهت. ژ نه فى لايه نه گهر ته ماشه ي نه فى رۆژى بگهين. دى بينن د باهق مژدار يندا، هيج دهر پين، پهبف، دهسته واژه و رسته. نه هاتينه بكاره ينان كو هه ر خوينه رى تيكه دن يان زى ته موژين پيدا بگهت. كه واته؛ يا مژدار نينه.

گوفاری زانکوی کویه بۆ زانسته مرؤفايهتی وکومه لایه تیه کان

۹. ئەنجامین ئاماریین تایهت یین بنه مایه کی

(28) قوتایان ژ بنه مایه چهندی دینه رپژا (73%) واته؛ ب ئەفنی رپژا سه دی قوتایان لادان ژ بنه مایه چهندی کره.

ب هه مان شیوهی ههردو دارشتنن هاتینه شروقه کرن، هه مان شروقه یین هویر بۆ هه ر (28) دارشتنن دی ژ هاتیبه ئەنجامدان. ل دو مایه کی گشت داتا یین هه ر (28) دارشتنن قوتایان، ههروهسا لادان و پینگی بکرنن ئەوان د خسته یین جودا جودادا و رپژه یین سه دی بۆ هه ر (13) جۆرین هویر یین لادان هاتیبه دیارکرن. پاشان د چارته کادیدا رپژهیا سه دی بۆ لادان ژ هه ر چار جۆرین بنه مایه سهرکی یین بنه مایه هاریکاری د دارشتنن قوتایاندا هاتیبه دیارکرن.

۹. ۱ ئاماریین بنه مایه چهندی:

لادانین گشت دارشتن، ئەوین ژ بنه مایه چهندی کرن. ب ئەفنی رهنگی ل خوارینه:

خسته یی (۱۰)

ئامارا بنه مایه چهندی

ژ سه ره مایه (28) دارشتنن قوتایان ل دو یف تیکرای گشتی یی بکارهینا په یقان

ههروهسا (19) دارشتن لادان ژ هه ژمارا بکارهینا رسته یان ژ کره، کو پیندقیه تیکرای بکارهینا رسته یین هه ر دارشته کی د نافه را (10 هه تا 13) رسته یاندا بان، لی ب رپژا (68%) قوتایان لادان ژ ئەفنی ب نه مای کره.

9.2 ئاماریین بنه مایه چاوی:

کو ئەو ژ هه ژمارا بکارهینا هه فالناف و کاران بخو ف هه دگریت. ژ تیکرای گشتی بکارهینا هه فالنافان کو پیندقیه د هه ر دارشته کیدا (9 بۆ 10) هه فالنافان هاتنه بکارهینان. لی دئ یین (23) قوتایان لادان ژ ئەفنی بنه مای کره کو دینه رپژهیا (82%).

ههروهسا (24) قوتایان لادان ژ هه ژمارا بکارهینان کاران کره؛ کو پیندقیه ل گورپی تیکرای بکارهینان کاران هه ر قوتایه کی د دارشتنا خودا (11 هه تا 13) کاران بکارهینان. ب شیوه یی رپژا (86%) لادان د بکارهینان کاراندا هاتیبه کرن، کو تیکرای گشتی لادانا قوتایان ژ بنه مایه چهندی دینه (84%).

خسته یی (۱۱)

ئامارا بنه مایه چهندی

بنه مایه چهندی				ژ	کودئ قوتای
هه ژمارا په یقان	هه ژمارا رستان	هه ژمارا کاران	هه ژمارا هه فالنافان		
153	لادان	13	پینگی	201	1
456	لادان	35	لادان	202	2
133	لادان	17	لادان	203	3
115	پینگی	10	پینگی	204	4
68	لادان	7	لادان	205	5
110	پینگی	9	لادان	206	6
93	لادان	10	پینگی	207	7
130	لادان	14	لادان	208	8
111	پینگی	18	لادان	209	9
175	لادان	19	لادان	210	10
70	لادان	7	لادان	211	11
70	لادان	9	لادان	212	12
63	لادان	7	لادان	213	13
133	لادان	12	پینگی	214	14
55	لادان	7	لادان	215	15
107	پینگی	11	پینگی	216	16
145	لادان	14	لادان	217	17
72	لادان	7	لادان	218	18
138	لادان	14	لادان	219	19
89	لادان	13	پینگی	220	20
105	پینگی	10	پینگی	221	21
126	لادان	14	لادان	222	22
35	لادان	4	لادان	223	23
109	پینگی	9	لادان	224	24
95	لادان	10	پینگی	225	25
42	لادان	6	لادان	226	26
133	لادان	12	پینگی	227	27
55	لادان	6	لادان	228	28
114	12	19	22		
79%		68%	لادان		
لادان	لادان ژ چهندی	73%			

بنه مایه چاوی				ژ	کودئ قوتای
هه ژمارا کاران	هه ژمارا هه فالنافان	هه ژمارا کاران	هه ژمارا هه فالنافان		
13	لادان	16	لادان	201	1
38	لادان	10	لادان	202	2
20	لادان	7	لادان	203	3
9	پینگی	12	پینگی	204	4
4	لادان	14	لادان	205	5
6	لادان	15	لادان	206	6
10	پینگی	14	لادان	207	7
15	لادان	14	لادان	208	8
6	لادان	16	لادان	209	9
15	لادان	12	پینگی	210	10
5	لادان	9	لادان	211	11
9	پینگی	10	لادان	212	12
6	لادان	9	لادان	213	13
5	لادان	19	لادان	214	14
4	لادان	7	لادان	215	15
8	پینگی	12	پینگی	216	16
13	لادان	15	لادان	217	17
5	لادان	9	لادان	218	18
11	لادان	15	لادان	219	19
11	لادان	12	پینگی	220	20
7	لادان	14	لادان	221	21
15	لادان	15	لادان	222	22
2	لادان	3	لادان	223	23
6	لادان	10	لادان	224	24
3	لادان	10	لادان	225	25
7	لادان	6	لادان	226	26
8	پینگی	17	لادان	227	27
3	لادان	7	لادان	228	28
9	23	12	24		
82%		86%			
لادان	لادان	لادان			
لادان ژ چاوی	84%				

۹. ۳ ئاماریین بنه مایه په یوندی:

ئەوئ کو باس ل په یوه ندیا د نافه را پینکینن دارشتنیدا دکهت و پینکمه گریدان د نافه را ئەوان پینکیناندا کو مه بهست یی (دهرازینگ و کهلواشه و ئەنجام). دو یچون

کو پیندقیه هه ر دارشته کی د نافه را (102 هه تا 125) په یقان بکارهینا، لی (22) دارشتن ژ ئەفنی تیکرای لادایه کو دینه (79%) لادان ژ هه ژمارا په یقان. کهواته؛ هه ژمارا په یقان و هه ژمارا رسته یان گریدای بنه مایه چاوی بو، کو تیکرای لادانا هه ر

خشتهين (۱۲)
ئامارا بنه مائىن پهيوهندىن

بنه مائىن پهيوهندىن						كودى قوتايى	ژ
پهيوهندى دناقبهرا پىنكھاتاندا	ئىنجام	په رگرافا سىئى	په رگرافا دووى	په رگرافا ئىككى	دەرازىنك		
x	✓	x	x	✓	✓	201	1
✓	✓	✓	✓	✓	✓	202	2
✓	✓	✓	✓	✓	✓	203	3
x	x	x	x	x	✓	204	4
x	✓	✓	✓	✓	✓	205	5
x	✓	✓	✓	✓	✓	206	6
x	x	x	✓	✓	✓	207	7
x	x	✓	✓	✓	x	208	8
✓	x	✓	✓	✓	✓	209	9
x	x	✓	✓	✓	x	210	10
x	x	x	x	x	x	211	11
x	✓	✓	✓	✓	x	212	12
x	x	x	✓	✓	x	213	13
✓	✓	✓	✓	✓	✓	214	14
x	x	✓	✓	✓	x	215	15
x	x	x	x	✓	x	216	16
✓	✓	✓	✓	✓	✓	217	17
✓	x	x	x	✓	✓	218	18
x	✓	✓	✓	✓	✓	219	19
✓	✓	✓	✓	✓	✓	220	20
✓	x	✓	✓	✓	✓	221	21
✓	✓	x	✓	✓	✓	222	22
x	x	x	✓	x	x	223	23
✓	x	x	✓	✓	✓	224	24
x	✓	x	✓	✓	✓	225	25
x	x	x	x	✓	x	226	26
✓	✓	✓	✓	✓	✓	227	27
x	x	x	x	✓	✓	228	28
17	15	13	7	2	9		
61%	54%	46%	25%	7%	32%		
لادان	لادان	لادان	لادان	لادان	لادان		
		38%	لادان ژىنكھاتا دارشتىن				

بۇ گشت دارشتنان هاتىنه كرن. ژلاين پىنگىرىكنا ئەوان ب (دەرازىنك- دانەنىاسىنا) باهەنى، كا قوتايى د دارشتنا خودا دەرازىنك و دانەنىاسىن بۇ باهەنى دارشتنى چىكىرە، يان ئىكسەر چوپە دناق باهەتيدا. دەرازىنك بۇ پىنگىرىكنا ولادانى بەرچاف هاتىبە وەرگرتن. ب ئەفنى چەندى ژ سەرچەم [28) دارشتنان (19) دارشتنان پىنگىرى ب ئەفنى چەندى كرىپە واتە دەرازىنك و دانەنىاسىن بۇ باهەنى دارشتنا خۇ بكارهينايە. هەر وەسا (9) دارشتنان هېچ دەرازىنكەك نەقىسبە و راستەوخۇ چوپەنە دناق باهەتيدا كۇ دىبته رېژا (38%) لادان و (62%) پىنگىرىكنا ب دەرازىنكى.

دەربارى كەلواشە- نافەرۇكى؛ كۇ ژ سى پەرەگرافا پىنكەهت. كەلواشەين گشت دارشتنا هاتىبە هەژمارتن و قوتايان ب رېژەين جياواز پىنگىرى ب پەرەگرافىن كەلواشەين كرون. هەندەك دارشتنان كەلواشە كرىپە ئىك پەرەگراف، هەندەك دارشتنىن دى بتنى دو پەرەگراف بۇ كەلواشەى ئىسبەنە و هەندەكىن دى پىنگىرى ب هەمويان كرىپە. ب ئەفان رېژەيان:

پەرەگرافا ئىككى؛ ژ سەرچەمى (28) دارشتنان (26) پىنگىرى ب بەندى ئىككى كرىپە كۇ دىبته رېژەيا (93%) پىنگىرىكنا و بتنى (7%) لادان. پەرەگرافا دوئى؛ (21) دارشتنان پىنگىرى پىنگىرى كۇ دىبته رېژەيا (75%) و هەر وەسا (7) دارشتنان ژى لادان كرىپە، كۇ دىبته رېژەيا. (25%)

پەرەگرافا سىئى؛ (15) دارشتنان پىنگىرى كرىپە كۇ دىبته رېژەيا (54%). هەر وەسا (13) دارشتنان پەرەگرافا سىئى نە ئىسبەنە كۇ دىبته رېژەيا. (46%)

ئەنجام؛ كۇ ل دويماهىكى و ل بشتى پەرەگرافىن كەلواشەى دەهت. د پەرەگرافا ئەنجاميدا (13) قوتايان ل دويماهىكا دارشتنىن خۇ پەرەگرافەك بۇ ئەنجامان تەرخانكرىپە و باهەنى دارشتنى بدویماهىك هينايە. كۇ دىبته رېژەيا (46%) پىنگىرىكنا. د بەرامبەردا (15) دارشتنان ئەنجام نە ئىسبەنە بۇ دارشتنا خۇ كۇ دىبته رېژەيا (54%) لادان.

دەربارى پىنكەگرېدانا پىنكەئىن دارشتنى، كا چەند پەرەگرافىن دارشتنى ژ دەرازىنكى هەتا ئەنجامان ب ئىك و دوئە دگرېدائىنە و تەمام كەرىن ئىكنا. رېژە ب ئەفنى رەنگىنە (17) دارشتنان كۇ دىبته رېژەيا (61%) لادان ژ ئەفنى چەندى كرىپە ب و شىبەيوهكى رىكوپىنك پەيوەندىبەكا جوان د ناقبەرا پەرەگرافىن خودا نە كرىپە. ب رېژەيا (39%) كۇ دىبە (11) دارشتن پىنگىرى ب ئەفنى چەندى كرىپە. خشتەين ل خوارى هوىركارىپىن زىدەتر دەربارى بنه مائىن پهيوەندىن دەدە دياركر.

۴.۹ ئامارا بنه مائىن شىواری:

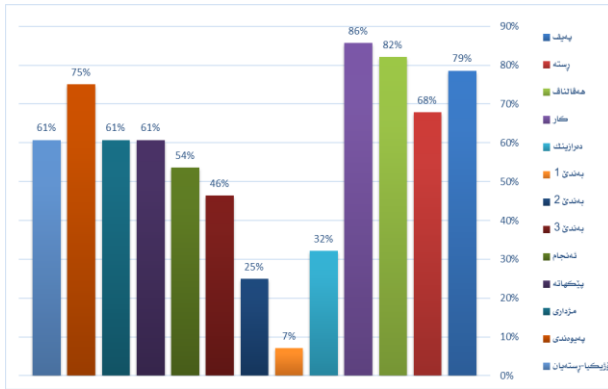
ئەف بنه مائە دناق خودا باس ل لايەنن دى يىن هوىرت دكەت. ئەو ژى (مژدارى، پىنكەگرېدان، رېژوونا لۇژىكى يا رىستەيان).

مژدارى؛ ژ سەرچەمى (28) دارشتنان (17) دارشتن، كۇ دىبته رېژا (61%) لادان كرىپە. واتە؛ مژداريا پەش و دەستەواژە و رىستەيان د ناق دارشتنىن ئەواندا هاتىبە دىتن، د بەرامبەردا (11) دارشتن كۇ دىبته رېژا (39%) هېچ مژدارى و نە رۈنەك تىندا نە هاتىبە دىتن.

پىنكەگرېدان؛ مەبەست پىن پىنكەگرېدانه برىكا پەشۇن قەگوھىز ژ رىستەكى بۇ رىستەكا دى ژ هزرەكى بۇ هزرەكا دى. (21) دارشتنان پىنگىرى ب ئەفنى پىنكەگرېدانى نە كرىپە كۇ دىبته رېژەيا (75%). دەربارنەردا پىنگىرىكنا (25%) يە، كۇ دىبە (7) دارشتن. رىزكرنا لۇژىكى يا رىستە و رۈيدانان؛ (61%) كۇ دىبە (17) دارشتن، ب شىبەيوهكى لۇژىكى رىستەيىن خۇ رىز نە كرىپە. هەر وەسا (39%) كۇ دىبە (11) دارشتن، رىزكرنەكا

خشته يني (١٤)

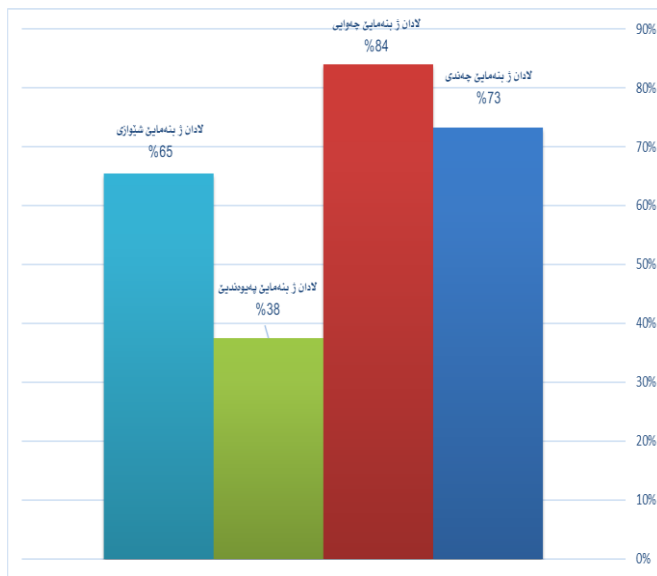
ريژا سهدي يا لادانان بۆ ههر (13) بنه مابين هوير

2. د ئەفنی ئاماریدا کۆ ئامار ژماره (2)ه، ریژیا سهدي بۆ لادان ژ ههر چوار بنه مابين سه ره کیدا هاتينه ديارکرن:

خشته يني (١٥)

ريژا سهدي يا لادانان بۆ ههر چار بنه مابين سه ره کی

١١. ئەنجام

١. ریژیا ههره زۆر یا لادان و پینگیرنه کرانان ژ بنه مابين چاوابی هاتینه کرن. کۆ ریژیا ئەوئ (84%)، بنه مابين چهندی ب ریژیه که کیمتر لادان ئەنجامداینه، کۆ ئەو زی دینته (73%). لادان ژ بنه مابين په یوهندی بکیمترین ریژه ل هه مبه ر ریژه یین بنه مابين دی هاتیه تومارکرن، کۆ ئەو زی ریژیا (38%) به لادان د بنه مابين شیوازیدا ب ریژیا (65%) هاتیه تومارکرن.

٢. قوتایان شاره زاینی د بکارهینانا هه ژمارا په یف و پرسته یان نینه.
٣. هه فالناف و کارین پرسته یان وهکی پیدفی و لدهمی گونجای بکارناهیین، به لکو هندهک جارن دوسنی هه فالنافان د ئیک پرسته ییدا بکارهیین و پیدفی ئەفنی دوباره کرنی ناکهت.

لۆژیکی د نافه را پرسته و رویدانین ئەواندا دهاته دیتن. خشته يني ژیری هویرکارین بنه مابين شیوازی ددهته دیارکرن.

خشته يني (١٣)

ئامارا بنه مابين شیوازی

بنه مابين شیوازی			کودی قوتای	ژ
مۆداري	پیکه گریدان	ریژیونا لۆژیکی رستان		
-	-	-	201	1
+	+	-	202	2
+	-	-	203	3
-	-	-	204	4
-	-	+	205	5
+	-	-	206	6
+	-	-	207	7
-	-	+	208	8
-	+	-	209	9
-	-	-	210	10
+	+	+	211	11
-	-	+	212	12
-	+	+	213	13
+	-	-	214	14
-	-	+	215	15
-	-	-	216	16
-	-	+	217	17
+	+	-	218	18
+	+	-	219	19
+	-	-	220	20
-	+	-	221	21
+	-	+	222	22
-	-	-	223	23
-	-	-	224	24
-	-	-	225	25
+	-	-	226	26
-	-	+	227	27
-	-	+	228	28
17	21	17		
61%	75%	61%		
لادان	لادان	لادان		
65%	لادان ژ شیوازی			

١٠. ئەنجامین ئاماریین گشتی

1. ئەفنی ئامارا ل خواریدا- ئامارا ژماره (1). دوباره لادان ژ ههر (13) خال و پيشه ران ئەوین کۆ د چنه ژیر ههر چار بنه مابين سه ره کچه، بریژه یین سه دي و د ئیک ئاماردا هاتینه پيشچا فکرن:

کریم، عمر محمود و رەسول، صلاح حوێز. (2019). سینتاپراگماتیکی نامرازه‌کانی لیکدان له‌ زمانی کوردیدا. *گوڤاری زانکۆی کۆبه بۆ زانسته مرۆڤایهتی و کۆمه‌لابه‌تیه‌کان* 2(2) <https://doi.org/10.14500/kujhss.v2n2y2019.pp1-8>

موعین، سazan رەزا و عەلی، بدرخان سلیمان (2020). دارشتن و جۆره‌کانی دارشتن له‌ پرووی شیوه و ناوه‌رۆکه‌وه. *گوڤاری زانکۆ بۆ زانسته مرۆڤایه‌تیه‌کان*, 4(24).

میرعابدینی، احمد (1384). پاراگراف نویسی- در مطبوعات. رسانه بهار، شماره 61، صص 217-238.

Al-Masri, N. (2014). *Academic Writing - Writing Essays*. The Islamic University.

Bapir, N. S. (2021). *The Assessment of Writing - from Paragraph to Essay for Undergraduate Students at Salahaddin University – Erbil*. *گوڤاری زانکۆ بۆ* <https://doi.org/10.21271/zjhs.25.1.15> *زانسته مرۆڤایه‌تیه‌کان* 25(1)

Ibrahim, E. M., & Muhammad, H. A. (2022). "Pet Animal" Idiomatic Expressions in English and Kurdish: A Pragmatic Analysis. *Koya University Journal of Humanities and Social Sciences (KUJHSS)*, 5(1), 101-113. <https://doi.org/10.14500/kujhss.v5n1y2022.pp101-113>

Chaplen, Frank. (1972). *Paragraph Writing*, Oxford University Press, London,

Eunson, B. I. (2012). *Academic writing: the essay*. *researchgate*.

Grammarly. (n.d.). *Grammarly blog*. Retrieved 6 15, 2021, from <https://www.grammarly.com/blog/how-long-is-a-paragraph/>

Grice, P. (1989). *Student in the way of words*. London, England: Harvard University .

Lovejoy, K. B. (1985). The Gricean Model: A Revising Rubric. *Annual Meeting of the Conference on College Composition and Communication* (36th, Minneapolis, MN, March 21-23, 1985).

MARTIN, A. L. (1981). *Paragraph development*. United States of America: Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs.

٤. دینکها ته‌یا دارشتنیدا زۆربه‌یا قوتابیان نه‌زانیه‌ چاوا سه‌ره‌ده‌ری ل گەل په‌ره‌گرافا ده‌رازینک یا گەل‌ه‌اشه‌ی و هه‌روه‌سا په‌ره‌گرافا ته‌نجامان بکەن.

٥. د پینک‌ه‌گریدانا رسته‌باندا، قوتابیان شاره‌زایه‌کا باش نینه و په‌یقین فه‌گوه‌یز بکارناهیەن.

٦. ریکه‌سه‌ستا لۆژیکیا رسته‌یان و ریزکرنا رویدانان ئیک ل دویف ئیک، تیکه‌لی هه‌یه و زۆربه‌یا قوتابیان لادان ژێ کره‌.

٧. ب ریزه‌یا (65%)، لادان ژ گشت بنه‌مایان بۆ دارشته‌کا ته‌کادی هاتیه‌کرن.

٨. ژ ته‌نجامی فاریون ژ بنه‌مای چەندی، پتر ژ هه‌ره‌کێ د ناف په‌ره‌گرافیدا هاتیه‌ و ته‌فه‌ دینه‌ ته‌گه‌ر کۆ په‌ره‌گرافه‌کا ته‌کادی نه‌یه‌ت. هه‌روه‌سا ژ ته‌نجامی فاریون ژ بنه‌مای چەندی، گه‌له‌ک جارن زانیاری کیم هاتنه‌بکاره‌یان و هه‌را د رسته‌یا سه‌ره‌دا ب ته‌مای نه‌هاتیه‌ شه‌رۆفه‌کرن و ته‌قی ژێ جاره‌کا دی کاریگه‌ر ل سه‌ر نافه‌رۆکا په‌ره‌گرافه‌ هه‌بویه.

٩. قوتابین زانکۆی، وه‌کو پیدتی، شاره‌زایی ل سه‌ر چاوانیا شیسینی دارشته‌کا ته‌کادی نینه. هه‌ره‌یه‌سان قوتابیان شاره‌زایی و زانیاری ل دۆر قه‌باره‌ی ستانداردی دارشتنان ژ لاین بکاره‌ینانا په‌یف و رسته‌یا شه‌ نینه.

١٠. ته‌ف لادانه‌ ژ ده‌ره‌ته‌نجامی هه‌ندیه‌ کۆ قوتابی وه‌کو په‌یا پیدتی ل ده‌می شیسینا دارشتنان وه‌کو پیدتی زانیاریان ناده‌ت، یان زیده‌ زانیاریان دده‌ت، یان ژێ کیم. کۆ د هه‌ردو باراندا، لادان په‌یدا دیت.

لیستا ژێه‌ران

امینی، محمد رضا (1389) تعریف بند (پاراگراف) د ریز فارسی. فصلنامه علمی پژوهشی- کاوش نامه، سال یازدهم، شماره 20، صص 55-86.

حوسین، هیزش چه‌تو (2016). شیکردنه‌وه‌ی نوکته‌ی کوردی به‌ینی بنه‌مای هاریکاری. نامه‌ی ماسته‌ر، زانکۆی سوران.

دزهی، عه‌بدولواحد مشیر (2014). زانستی پراگماتیک. چاپخانه‌ی پاک. هه‌ولێر.

ره‌شاد، فه‌هی سه‌سه‌ن (2019). ره‌هه‌ندین سیانیتی و پراگماتیکی د ده‌قی شاتویا کوردیدا. چاپخانه‌ی ده‌ۆک.

سلطانی، سید علی اصغر (1396). نکارش دانشگاهی: پاراگراف نویسی. تهران: نشر لوگوس.

عه‌بدولقادر، نه‌مین (2020). ریزاین فه‌کۆلین دئ چاوا فه‌کۆلینه‌کا سه‌ره‌که‌فتی شیس-؟ ده‌ۆک: ده‌زگه‌هی ناله‌بند.

عه‌بدوللا، عه‌بدولسه‌لام نه‌جه‌دین (2021). وانه‌ین قوناغا ماسته‌ری، کورسی دوین، باه‌تی سیانیتیک و پراگماتیک. زاخۆ: زانکۆیا زاخۆ، فاکولتیا زانستین مرۆڤایه‌تی، پشکا زمانی کوردی.

عه‌بدوللا، عه‌بدولسه‌لام نه‌جه‌دین و عه‌لی، شه‌یرزاد سه‌ه‌ری (2011). زمانقایا تیوری. ده‌ۆک: ده‌زگه‌هی سپیریز.

عه‌لی، شه‌یرزاد سه‌ه‌ری A (2014). پراگماتیک. هه‌ولێر: ته‌کادیمیای کوردی.

عه‌لی، شه‌یرزاد سه‌ه‌ری B (2011). وانا دناقه‌ه‌را سیانیتیک و پراگماتیکیدا. ده‌ۆک: ده‌زگه‌هی سپیریز.

فه‌تاح، محمه‌د معروف (2011). زمانه‌وانی. هه‌ولێر: ته‌کادیمیای کوردی.

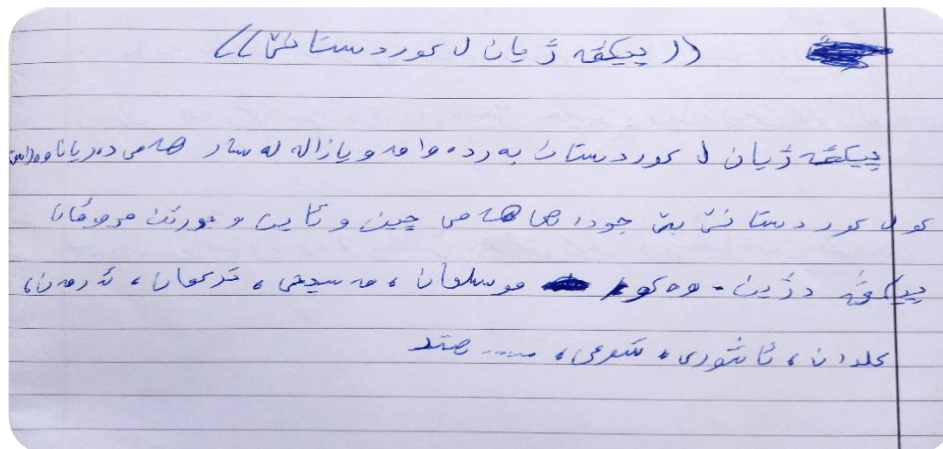
کریم، عمر محمود و نه‌مین، شه‌یرکۆ همه‌ (2010). گوڤاری ته‌کادیمیای کوردی. بنه‌مای هاریکاری له‌ گوته‌اری سیاسی کوردیدا، (15) 160-216.

پاشکۆ

پاشکۆنی ژماره (1) گشت داتا یین قوتایین ل گهل لادان و پینگیرکن و ریزه یین سهدی

بنه مانی شیوازی			بنه مانی په یوه نندی						بنه مانی چه وای			بنه مانی چه ندی			ژ	کودی قوتایی		
مژداری	بیکفه گرتدان	ریزیونا لوزیکی رستان	په یوه نندی دنا فیه را پیکه اتاندا	نه نجام	په ره گرافا سینی	په ره گرافا دووی	په ره گرافا نیکی	ده رازنیک	هژمارا کاران	هژمارا هه فالن فان	هژمارا رستان	هژمارا په یفان						
-	-	+	x	✓	x	x	✓	✓	لادان	16	لادان	13	پینگیر	13	لادان	153	201	1
+	+	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	لادان	10	لادان	38	لادان	35	لادان	456	202	2
+	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	لادان	7	لادان	20	لادان	17	لادان	133	203	3
-	-	-	x	x	x	x	x	✓	پینگیر	12	پینگیر	9	پینگیر	10	پینگیر	115	204	4
-	-	+	x	✓	✓	✓	✓	✓	لادان	14	لادان	4	لادان	7	لادان	68	205	5
+	-	-	x	✓	✓	✓	✓	✓	لادان	15	لادان	6	لادان	9	پینگیر	110	206	6
+	-	-	x	x	x	✓	✓	✓	لادان	14	پینگیر	10	پینگیر	10	لادان	93	207	7
-	-	+	x	x	✓	✓	✓	x	لادان	14	لادان	15	لادان	14	لادان	130	208	8
-	+	-	✓	x	✓	✓	✓	✓	لادان	16	لادان	6	لادان	18	پینگیر	111	209	9
-	-	-	x	x	✓	✓	✓	x	پینگیر	12	لادان	15	لادان	19	لادان	175	210	10
+	+	+	x	x	x	x	✓	x	لادان	9	لادان	5	لادان	7	لادان	70	211	11
-	-	+	x	✓	✓	✓	✓	x	لادان	10	پینگیر	9	لادان	9	لادان	70	212	12
-	+	+	x	x	x	✓	✓	x	لادان	9	لادان	6	لادان	7	لادان	63	213	13
+	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	لادان	19	لادان	5	پینگیر	12	لادان	133	214	14
-	-	+	x	x	✓	✓	✓	x	لادان	7	لادان	4	لادان	7	لادان	55	215	15
-	-	-	x	x	x	x	✓	x	پینگیر	12	پینگیر	8	پینگیر	11	پینگیر	107	216	16
-	-	+	✓	✓	✓	✓	✓	✓	لادان	15	لادان	13	لادان	14	لادان	145	217	17
+	+	-	✓	x	x	x	✓	✓	لادان	9	لادان	5	لادان	7	لادان	72	218	18
+	+	-	x	✓	✓	✓	✓	✓	لادان	15	لادان	11	لادان	14	لادان	138	219	19
+	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	پینگیر	12	لادان	11	پینگیر	13	لادان	89	220	20
-	+	-	✓	x	✓	✓	✓	✓	لادان	14	لادان	7	پینگیر	10	پینگیر	105	221	21
+	-	+	✓	✓	x	✓	✓	✓	لادان	15	لادان	15	لادان	14	لادان	126	222	22
-	-	-	x	x	x	✓	x	x	لادان	3	لادان	2	لادان	4	لادان	35	223	23
-	-	-	✓	x	x	✓	✓	✓	لادان	10	لادان	6	لادان	9	پینگیر	109	224	24
-	-	-	x	✓	x	✓	✓	✓	لادان	10	لادان	3	پینگیر	10	لادان	95	225	25
+	-	-	x	x	x	x	✓	x	لادان	6	لادان	7	لادان	6	لادان	42	226	26
-	-	+	✓	✓	✓	✓	✓	✓	لادان	17	پینگیر	8	پینگیر	12	لادان	133	227	27
-	-	+	x	x	x	x	✓	✓	لادان	7	لادان	3	لادان	6	لادان	55	228	28
17	21	17	17	15	13	7	2	9	24	12	23	9	19	12	22	114		
61%	75%	61%	61%	54%	46%	25%	7%	32%	86%		82%		68%		79%			
لادان	لادان	لادان	لادان	لادان	لادان	لادان	لادان	لادان	لادان		لادان		لادان		لادان			
65%	لادان ژ شیوازی			38%		لادان ژ پیکه اتا دارشتنی			84%		لادان ژ چه وای		73%		لادان ژ چه ندی			

پاشکۆنی ژماره (2) دارشتنا قوتایی، کودی 223

هل تعتبر القواعد المساعدة لغرایس مفيدة لهم في كتابة انشاء نموذجية؟ في هذا السياق، تم تحليل (28) انشاء قدمه الطلاب من مختلف المراحل الدراسية. وقد تم فصل الكلمات والجمل ومحتويات هذه انشاء بشكل إحصائي دقيق، ثم تمت مقارنتها وفقاً لأصول غرایس وغط لوفيجوي. أظهرت نتائج البحث أن الطلاب ارتكبوا انزياح في حوالي (65%) من القواعد العامة لكتابة انشاء ونصوص نموذجية وأكاديمية. الكلمات الداله: الإنشاء، فقرة، نظرية غرایس، القواعد المساعدة، لوفيجوي.

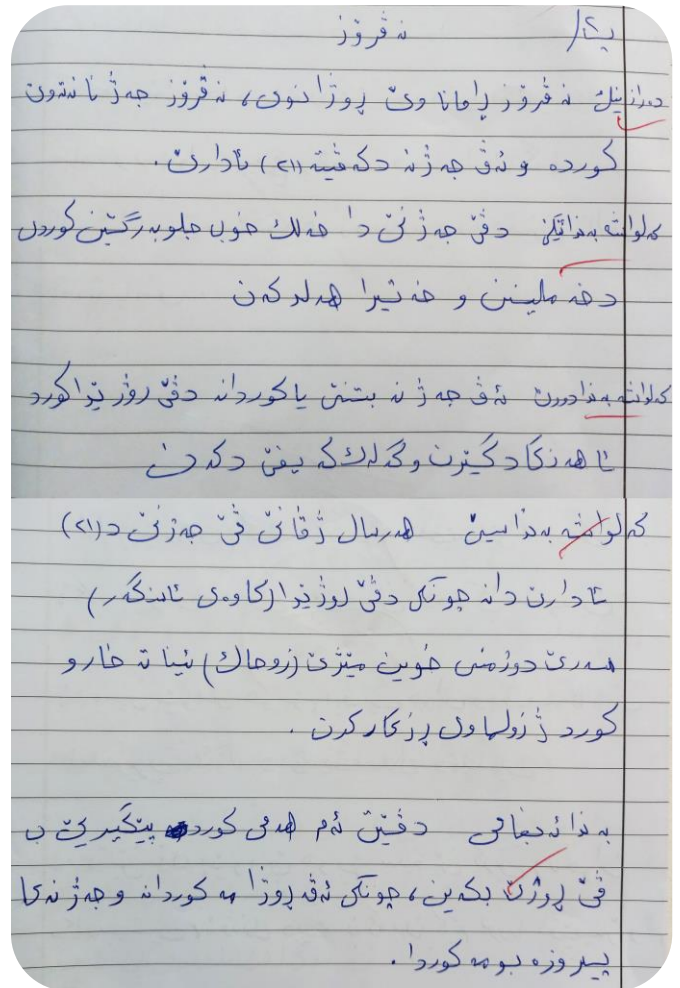
Using Grice Cooperative Principles in Interpretation Students Essay

Abstract :

Students, in their different stages of study, write essays about various topics, essays should be written according to some academic and scientific standards and origins. Whatever these origins are related to the appearance of the essay or related to their contents. In this field, to what extent do students have experience and according to which origin do they write essays? This research under the title (Using Grice cooperative principles in interpretation the students, essay) of Grice's Theory and according to (Lovejo's) model has searched students, essays in the terms of adjectival and statistical ideology. This research aims to know the answers to these questions; during writing an essay, how do students deal with the content of the essay? Do students write word statements and paragraphs according to an academic and scientific basis or do they write in a pyramidal way without following any bases? Are Grice's cooperative principles able to be something helpful and useful for writing down a successful and improved paragraph? In these research (28) students, paragraphs have been taken. Then the words the sentences and the content of their paragraphs have been separated statistically and they also have been compared with Grice theory principles and the Lovijo model. The results of the study indicate that; the students (65%) missed the whole origins of a successful and academic essay.

Keywords: Essay, Paragraph, Grice Theory, Cooperative Principles, Lovejoy .

باشگوینی ژماره (۳) دارشتنا قوتابین، کودی 220

استخدام المقومات المساعدة لنظرية غرایس في تحليل إنشاءات الطلبة

الملخص

يكتب الطلاب في مختلف مراحلهم الدراسية انشاء و فقرات حول مجموعة متنوعة من الموضوعات، لذا من الضروري أن يتم كتابة هذه انشاء والنصوص وفقاً لمعايير وقواعد أكاديمية وعلمية تساعدهم في تحسين مهاراتهم الكتابية. تشمل هذه القواعد كيفية كتابة انشاء لمراحلهم الدراسية، بالإضافة إلى الجوانب الشكلية والأسلوبية والمنهجية، وكذلك المحتوى الداخلي للإنشاء. في هذا السياق، يتضح لنا مدى معرفة الطلاب وخبرتهم في كتابة انشاء والنصوص، وما هي القواعد الأكاديمية والعلمية التي يستندون إليها في كتاباتهم. يتناول هذا البحث بعنوان "استخدام المقومات المساعدة لنظرية غرایس في تحليل وشرح انشاء الطلاب" نظرية غرایس وفقاً لنمط (لوفيجوي). يركز البحث على تحليل انشاء الطلاب باستخدام منهج وصفي وإحصائي. الهدف من هذا البحث هو استكشاف كيفية تعامل الطلاب مع محتوى انشاء أثناء الكتابة، وما إذا كانوا يتبعون قواعد أكاديمية وعلمية في صياغة كلماتهم وجملهم، أم أنهم يكتبون بشكل عفوي، هل يعاني الطلاب من عدم التناسق والترابط في كتاباتهم، ولا يتبعون أو يطبقون أي قواعد؟